

Oplossingsgericht werken m.b.v. Kids' Skills

Karin van den Heuvel

Eindrapportage over het praktijkonderzoek in het kader van de
leerroute Master SEN Gedragspecialist.

Module GS10 Leer- en onderzoekslijn: Meesterstuk.

Lesplaats: Tilburg.

Studentnummer: 2128139.

Begeleid door Mw. E. Houben-Feddema.

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, Tilburg. 2009/2010.

Inhoudsopgave

Voorwoord:	4
Samenvatting.....	5
Introductie.....	7
Hoofdstuk 1: De Onderzoeksvraag.....	9
1.1 Beginsituatie waaruit het onderwerp is ontstaan.....	9
1.2 De verlegenheidsituatie.	9
1.3 Centrale onderzoeksvraag:.....	10
1.4 De gewenste situatie.	11
Hoofdstuk 2: Verkenning van de theorie en van de praktijk.....	12
2.1 Theoretische verkenning Probleemgericht werken:.....	12
2.2 Theoretische verkenning Oplossingsgericht werken:	12
2.3 Welk model ligt ten grondslag aan het oplossingsgericht werken?.....	13
2.4. Kids' Skills.	16
2. 5 Wat is een mentaliteitsverandering?	16
2.6 Praktijk verkenning.....	17
2.7 Concretisering.	18
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	19
3.1 De onderzoeksmethodologie.	19
3.2 De nulmeting:	20
3.3 De stappen van de methode Kids'Skills.....	21
3.4 Ethische verantwoording.	23
3.5 Schematische weergave van het onderzoek en tijdspad	24
Hoofdstuk 4: Datapresentatie, -analyse en -interpretatie.....	25
4.1 De Nulmeting door inschaling:	25
4.2. Het praktijk (actie)onderzoek m.b.t. het speelpleingedrag.	26
4.3 Einddata.....	29
Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen	32
5.1 Conclusie:	32
5.2 Aanbevelingen met betrekking tot mijn praktijk	32
5.3 Aanbevelingen met betrekking tot de theorie	33
Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie.	35
6.1 Evaluatie met betrekking tot het onderzoek en de opbrengst.	35
6.2 Reflectie op mezelf als onderzoeker en gedragspecialist in mijn professionele ontwikkeling .	36

Nawoord.....	39
Literatuurlijst	40
Bijlage 1 Sociogram	41
Bijlage 2 Inschalingsvraag met thermometer juni '09.....	43
Bijlage 3 Inschalingsvraag met thermometer februari '10.....	44
Bijlage 4 Informatie, correspondentie en communicatie naar collega's en ouders.	45
Bijlage 5 Uitslagen van data d.m.v. de schaalvraag.....	54
Bijlage 6 Tijdspad van het maken van mijn meesterstuk (onderzoek en uitwerking)	55
Bijlage 7 Succesverhalen met Kids'Skills.	57
Bijlage 8 Evaluatieformulier.	61
Bijlage 9 De zonnebloem.....	62
Bijlage 10 De 5 communicatieaxioma's volgens Watzlawick. (Vlaeminck, 2002).	63

Voorwoord:

In dit voorwoord wil ik de directie van onze school bedanken voor het vertrouwen dat ze mij gegeven hebben om te kunnen werken met kinderen op de oplossingsgerichte manier. De gelegenheid die ze me geboden hebben om de studie te mogen volgen en gebruik te mogen maken van de website en correspondentie naar ouders via de infokalender.

Uiteraard een woord van dank aan mijn naaste collega's die mij mandaat gaven om dit onderzoek te kunnen uitvoeren en er aan meegewerkt hebben.

Daarnaast een woord van dank aan mijn gezin, vriendin en zussen in het onderwijs die me lieten spuien als het even niet lukte of me terug floten als ik teveel hooi op mijn vork nam.

Vooraf een bedankje aan mijn critical friends voor de ondersteuning, goede adviezen, verhelderende opmerkingen en meedenken voor goede formuleringen van vraagstukken. Ik heb mijn onzekere kwetsbaarheid voor een groot deel kunnen omzetten in een stuk zelfvertrouwen: ik kan het en ik ga ervoor!

Ik heb hun kwetsbaarheid mogen zien en er van mogen leren, dankjewel.

De ouders van de kinderen op school wil ik bedanken voor het vertrouwen en de complimenten die ze me gaven.

Ik ben blij dat ik deze opleiding heb gedaan. Ik heb veel geleerd, vooral voor de praktijk en ben er persoonlijk enorm van gegroeid in mijn zelfvertrouwen, in mijn leerkracht zijn en alle competenties die daarbij horen.

Samenvatting.

Hoofdzaken in dit praktijkonderzoek zijn:

- Allereerst de onderzoeksvraag: Hoe effectief is de inzet van oplossingsgericht werken om het speelpleingedrag op onze school te verbeteren?

Het onderzoek rond deze vraag is gericht op 3 doelgroepen:

- Als eerste de 4 bovenbouwgroepen (6, 6/7, 7 en 8) die steeds in conflict komen met elkaar tijdens de pauzes op het speelplein. Hoe kan ik het “ja maar hij....-gedrag” omzetten in een positieve instelling van de kinderen om te kijken naar het eigen aandeel in een conflict.
- Als tweede mijn collega's, hoe krijg ik hen enthousiast om ook oplossingsgericht te gaan werken en hiermee een positieve bijdrage te leveren voor mijn onderzoek. Hoe laat ik ze meehelpen met het oplossen van het speelpleinprobleem.
- Derde en zeker niet het minst belangrijke deel is mijn ontwikkeling als leerkracht tot gedragsspecialist. Daarbij is het onderdeel van de theorie rond het oplossingsgerichte werken, de theorie van het uitvoeren van onderzoeken en mijn zelfreflectie ook van groot belang en van invloed op het schrijven van dit meesterstuk.

Resultaten van het uitgevoerde praktijkonderzoek:

1. Kinderen in de bovenbouw schalen de sfeer op het schoolplein nu hoger in (einddata in bijlage 5, p. 54).
2. Individuele kinderen waarmee ik gewerkt heb, voelen zich veiliger en prettiger op het speelplein (mondelinge evaluaties in logboek genoteerd).
3. Kinderen zijn zich meer bewust van hun eigen aandeel (mondelinge evaluaties in logboek) en zijn mee gaan surveilleren.
4. Collega's schalen zich hoger in m.b.t. positieve reacties naar kinderen en de sfeer op het speelplein (data bijlage 5).
5. Mijn persoonlijke ontwikkeling als leerkracht heeft een enorme positieve invloed gehad door het werken met Kids' Skills (zie hoofdstuk 6: eindreflectie p. 36).

Toelichting:

Naast het werken met de 4 bovenbouwgroepen heb ik in mijn eigen groep ook met individuele kinderen en kleine groepjes gewerkt aan de sfeer en het welbevinden van kinderen. In het kort worden deze acties ook beschreven in dit meesterstuk (bijlage 7. p. 57-60) en de resultaten

hiervan waren erg positief. Voor mij waren dat de succeservaringen die ik nodig had om gemotiveerd en enthousiast te blijven om het hele proces rond het speelflein ook af te ronden.

- Het resultaat met betrekking tot de bovenbouwgroepen is positief te noemen omdat kinderen zich meer bewust zijn geworden van hun eigen aandeel in conflicten. Dit is gebleken uit het feit dat kinderen zelf met het voorstel kwamen om mee te gaan surveilleren en dat ze hierdoor elkaar aanspreken op de verantwoordelijkheden die een ieder heeft. Met betrekking tot de inschaling op een schaal van 1 tot 10 is uit de data gebleken dat men in juni 2009 gemiddeld een 7 scoorde, en nu eind februari 2010 een 8. Dat is een heel punt vooruit en een goede motivatie om door te gaan met dit plan van aanpak zodat het niet verwatert en kinderen weer terugvallen in oude patronen.
- Mijn collega's hebben hun visie ook aangepast. Van eerste vraag: "Wat moeten we gaan doen? Naar enthousiasme over de methode Kids' Skills. Zij schalen zich nu in op een 8, wat eerst een 7 was.

Introductie.

Mijn naam is Karin van den Heuvel.

Via katholieke nonnenscholen en 2 jaar Kleuterleidsteropleiding, ben ik in 1977 gaan werken bij de gemeentelijke Sociale Dienst. Via dat werk ben ik in het Maatschappelijk werk gerold en heb ik parttime de M.B.O.-sociale dienstverlening en H.B.O.-maatschappelijk werk in Den Bosch gedaan.

Na 20 jaar maatschappelijk werk ben ik in 2000 de verkorte Pabo in Breda gaan doen.

Nu, na bijna 8 jaar praktijkervaring in het onderwijs, ben ik deze master-opleiding gaan volgen. Vooral vanwege mijn handelingsverlegenheid op het gebied van omgaan met kinderen met gedragsproblemen.

Mijn handelingsverlegenheid

Ik voer dit onderzoek uit omdat er al een tijd onvrede is over het gedrag van “onze” kinderen. Dit escaleert vaak op het speelplein waardoor er veel conflicten zijn. Er is respectloos gedrag naar elkaar en naar volwassenen. Er wordt veel gepest.

Ik merk hierbij naar mezelf dat ik bij een conflict met of tussen kinderen snel van slag ben. Wat moet ik doen? Hoe kan ik het oplossen? Als ik gedrag zie waarvan ik vind dat het niet mag, vermijd ik het liever dan er iets van te zeggen; bang voor een grote mond of de confrontatie dat ze toch niet luisteren. Deze onmacht rond conflicten heeft vooral te maken met mijn opvoeding waarin ik niet geleerd heb om te gaan met conflicten. Thuis werd alles gesust door moeder, we mochten niet hard roepen, onze mening verkondigen of ruzie maken. Voor jezelf opkomen werd al gauw als egoïstisch bestempeld en met toegeven aan de ander voorkwam ruzie (pas je maar aan).

Het gevoel niet te kunnen reageren bij een conflict, is dermate onprettig en vervelend dat je alleen maar banger wordt en het conflict probeert te vermijden.

Als je dit in het onderwijs doet, staat je groep zo op zijn kop. Je bent niet duidelijk. Dit overkwam me de eerste jaren na het behalen van mijn Pabo-diploma. En dit kostte zoveel energie dat les geven niet leuk meer was.

Na een paar jaren les geven, had ik wel ervaring opgedaan in het reageren, maar de angst voor conflicten bleef. Hierdoor ben ik gaan zoeken naar een oplossing om van dit probleem af te komen. Door kennis te maken met deze opleiding en de oplossingsgerichte manier van handelen heb ik ontdekt dat je ook met een positieve reactie een conflict kunt oplossen.

Dit onderzoek voer ik uit op mijn praktijkschool, in de hoop mijn handelingsverlegenheid op te lossen. Daarnaast ook om een stukje mentaliteitsverandering teweeg te brengen bij collega's en kinderen waardoor de sfeer en het pedagogisch klimaat in positieve zin een impuls krijgt.

Om met de methode Kids' Skills (Furman, 2006), waarmee ik dit onderzoek wil uitvoeren in een grotere groep, te leren werken, ben ik eerst met individuele kinderen aan de slag gegaan. Ik wilde mijn vaardigheid om met de methode te kunnen werken uitbreiden door te oefenen met individuele trajecten met kinderen uit mijn groep. Enkele succeservaringen zijn in bijlage 7 (p. 57-60) toegevoegd. Door dit met individuele kinderen te doen voelde ik me sterker en meer zeker en durfde ik de stap met de bovenbouwgroep ook aan.

Hoofdstuk 1: De Onderzoeksvraag.

1.1 Beginsituatie waaruit het onderwerp is ontstaan.

In het begin van dit schooljaar heerste er binnen onze school een grote “Ja maar hij.....” cultuur. Dit geeft vooral op het schoolplein vaak conflicten en pesterijen die moeilijk op te lossen c.q. te voorkomen lijken te kunnen worden. Ik wil gaan proberen om in samenwerking met collega's, kinderen en ouders een (kleine) mentaliteitsverandering op school teweeg te brengen. We gaan samen kijken naar het aandeel van ons zelf. Hoe kunnen we dit een positieve wending geven, zonder een ander de schuld te geven en teveel naar de oorzaak van het probleem te kijken?

1.2 De verlegenheidsituatie.

Ik werk nu ruim 8 jaar op eerdergenoemde school en vanaf het begin werd ik geraakt door respectloos gedrag. Ik zag bij kinderen veel agressie, intolerantie, discriminatie en weinig respect voor leerkrachten, ouders en elkaar. Dit is gebaseerd op vergelijkingen met mijn eerdere stagescholen in andere gemeenten. Dus mijn beleving en interpretatie van de verschillen in sfeer op een school en omgang met elkaar.

Er werd in teambesprekingen steeds geroepen dat we harder moesten optreden, meer straffen, duidelijker zijn en het pestprotocol beter moesten toepassen. Iedereen beaamde dat steeds, maar daadwerkelijk veranderde er niets.

Zelf vond ik het moeilijk om met agressieve kinderen om te gaan en zeker als kinderen een grote mond tegen me hadden of schuttingtaal gebruikten. Dan klapte ik dicht en ging ik het conflict uit de weg.

Deze opleiding was voor mij de uitdaging om wel met conflicten te leren omgaan. Te proberen een omslag te maken bij zowel leerkrachten (inclusief mezelf) als leerlingen. Ook ouders werden hierin betrokken zodat er wel wederzijds respect kan ontstaan en er rust en een prettige sfeer komt tussen alle betrokkenen.

1.3 Centrale onderzoeksvraag:

Hoe effectief is de inzet van de oplossingsgerichte methode “Kids’ Skills” om het speelpleinklimaat te verbeteren?

Deelvragen:

1. Hoe kan ik als leerkracht en aankomend gedragsspecialist een veiliger speelpleinklimaat bevorderen?
2. Hoe kan ik leerkrachtgedrag beïnvloeden zodat er ook preventief aan gedragverbetering gewerkt wordt?
3. Wat is een mentaliteitsverandering (vanuit de literatuur)?
4. Hoe kan ik het speelpleinklimaat meten (nu en na het onderzoek)?
5. Hoe worden nu conflicten opgelost en hoe zouden deze opgelost kunnen worden?
6. Hoe kan ik “bottom-up” werken vanuit de kinderen?

Als ik deze vragen naast mijn eerdere Persoonlijke Ontwikkelingsplannen op school zet, valt op dat vooral de competentie “omgaan met agressie/conflicthantering” (Buitinga e.a., 2003; Borst e.a. 2008) en “handelingsgericht werken” (Pameijer & Beukering, 2007) hier veel linken mee hebben. Mijn angst voor agressie belemmert het op een positieve manier omgaan met kinderen. Ik vermeed het bewust kinderen aan te spreken op hun gedrag uit angst voor een grote mond. Hierdoor liet ik dingen gebeuren die eigenlijk niet te tolereren waren en waardoor ik de orde in de klas en het respect van kinderen kwijt raakte. Dus in dergelijke situaties was ik handelingsverlegen. Door het doen van dit praktijkonderzoek, hoop ik ook beter handelingsgericht (Pameijer & Beukering, 2007) te kunnen werken. Goed voorbereid, met een plan, met een methode en gedisciplineerd volgens de planning, maar vooral tevreden zijn met kleine stappen. Ik ben altijd te snel en wil te veel tegelijk doen, waardoor mijn plan juist mislukt omdat ik er niet genoeg voorbereidingstijd voor neem.

Dit snelle werken is mijn valkuil, en door me hier bewust van te worden en tevreden te zijn met kleine stapjes loopt alles beter en rustiger.

Het algemeen idee voor dit onderzoek is ook ontstaan n.a.v. een beleidsplan dat ik vorig jaar geschreven heb voor de module Beleid en Organisatie (Heuvel van den, 2008). Dit is nu diverse keren bijgesteld om het meer toe te spitsen op de theorie van het Oplossingsgericht Werken (Cauffman & van Dijk, 2009) en in de praktijk het werken met Kids’ Skills (Furman, 2006). Voor de haalbaarheid heb ik me beperkt tot de bovenbouw, een groepje kinderen uit de

groepen 6, 7 en 8. Daarnaast heb ik ook met individuele kinderen gewerkt om het welbevinden te verhogen en de sfeer (op het speelplein) te verbeteren.

1.4 De gewenste situatie.

Er van uitgaande dat we over niet al te lange tijd allemaal Passend Onderwijs moeten kunnen bieden, zullen we binnen onze school zeker een aantal zaken moeten aanpakken. De gewenste situatie is dat alle kinderen zich bij ons op school prettig en veilig voelen. Hierdoor kan iedereen op zijn of haar eigen niveau leren en ontwikkelen, ondanks beperkingen of problemen. Elk kind moet de gelegenheid geboden worden en de ruimte krijgen om samen met anderen zich te kunnen ontwikkelen tot een volwassene die zich in de maatschappij ook prettig voelt en verder kan. Hiervoor is een veilige basis heel belangrijk welke wij binnen ons onderwijs moeten kunnen bieden.

In mijn visie is de ideale situatie dan ook dat er een prettige en veilige sfeer heerst waarbij iedereen zich blij en goed voelt, gerespecteerd en met goede herinneringen het verdere leven aan kan.

Om deze ideale situatie te realiseren zullen we als basis een veilig klimaat moeten creëren.

De opbouw van mijn onderzoek is:

- Mandaat vragen aan directie en collega's om mijn onderzoek te mogen doen.
- Data verzamelen (hoe is het in het begin van het onderzoek).
- Aan de slag met de bovenbouw groep.
- Individuele gesprekken met kinderen.
- Motiveren en inspireren van collega's.
- Op de hoogte houden van ouders.
- (Tussentijds) evalueren.
- Einddata verzamelen (hoe is het aan het eind van het onderzoek).
- Data analyseren en verwerken.
- Rapporteren.

In het volgende hoofdstuk ga ik in op de theorie en hoe ik dit in de praktijk kan verwezenlijken.

Hoofdstuk 2: Verkenning van de theorie en van de praktijk.

In dit hoofdstuk ga ik na welke theorie voor mijn onderzoek van belang is. Ik wil de theorie gebruiken als kijkkader, om naar de praktijk te kijken (Harinck, 2006). Met welke theorie ga ik naar het probleem kijken en hoe kan ik het ordenen?

Om het oplossingsgerichte werken te verduidelijken wil ik hier het verschil aangeven tussen het **oplossingsgerichte werken** (Cauffmann & van Dijk, 2009, Berg & Steiner, 2006) en het **probleemgerichte werken** (Visser, 2009).

Ik ga na waar de termen oplossings- en probleemgericht werken voor staan en op welke manier er gekeken wordt naar een probleem. Welke vragen kun je stellen?

Verder wil ik kijken naar eerdere onderzoeken die al naar dit onderwerp gedaan zijn en wat mijn onderzoek daar nog aan kan toevoegen richting de praktijk.

2.1 Theoretische verkenning Probleemgericht werken:

Probleemgericht werken is de meest gangbare manier om een probleem op te lossen (Visser, 2009). Er worden vragen gesteld over het probleem zelf (Bannink, 2006 p. 34):

- “- Wat is het probleem?*
- Hoe lang heeft u dit al?*
- Hoe erg is het?*
- Hoeveel last heeft u er van?*
- Wat is er nog meer aan de hand?*
- Op welke andere gebieden speelt dit probleem ook?*
- Had u dit vroeger ook al?”*

Er wordt dus steeds gezocht naar de oorzaak van “het probleem” en wat er fout gaat. In mijn visie wordt hierdoor het probleem alleen maar groter. Je gaat je steeds vervelender of schuldiger voelen. Dit is een effect wat je juist niet wilt bereiken.

2.2 Theoretische verkenning Oplossingsgericht werken:

Bij het oplossingsgericht werken wordt er geprobeerd om op een andere manier naar het probleem te kijken. De communicatie is anders. Er worden vragen gesteld op een open manier waardoor vooral de cliënt zelf aan het woord is en niet de hulpverlener. Je gebruikt de “*taal van oplossingen*” (Cauffman & van Dijk, 2009, p. 197). Er wordt meer gekeken naar de oplossingen en hoe de goede punten die al aanwezig zijn uitgebreid kunnen worden of aangevend kunnen worden om het “probleem” op te lossen. De vragen die dan gesteld kunnen worden zijn (Bannink, 2006 p. 75):

- “- Wat brengt je hier? (doelformulering)*

- Wanneer was het probleem er niet? (uitzonderingen)
- Wanneer verbeterde het ? (inschaling)
- Wat was er toen anders?
- Wat deed jij anders (of de leerkracht, of de ouder, of de omgeving)?
- Als er vannacht een wonder gebeurt waarbij het probleem opgelost is, hoe merk jij dat?
- Wat zien je ouders (of vrienden of leerkracht) dan?
- Wat zou je willen leren om geen last meer van het probleem te hebben?
- Complimenten geven (feedback).''

Door binnen de schoolsituatie deze vragen te stellen wordt er gezocht naar mogelijkheden en talenten van het kind. Het kind zal merken dat er dingen zijn die hij wel goed kan. Hij zal beseffen dat er wel iets moet veranderen maar zal zich niet zo snel aangevallen of afgewezen voelen waardoor het risico op een negatief zelfbeeld alleen maar groter wordt. Door de talenten van het kind te gebruiken, verhoog je het zelfbeeld en motiveer je het kind om naar een doel toe te werken.

Ook laat je het kind zelf (d.m.v. vragen) de oplossing bedenken en verwoorden zodat het ook zijn oplossing is. Cauffman en van Dijk (2009) onderscheiden ook verschillende soorten vragen zoals de verduidelijkingsvragen, continueringsvragen, doelstellende vragen, veranderingsvragen, differentiatievragen, uitzonderingsvragen, toekomstgerichte vragen, relationele en suggestieve vragen (Cauffman & van Dijk 2009, p. 202-205). Zij benadrukken ook hoe belangrijk het is om goed te luisteren! Laat het kind merken dat je zijn antwoord gehoord hebt door het te herhalen en te gebruiken bij je volgende vraag.

2.3 Welk model ligt ten grondslag aan het oplossingsgericht werken?

De oplossingsgerichte benadering is in Nederland nog niet lang bekend. Dit model komt uit de Verenigde Staten en werd in de jaren '80 ontwikkeld door De Shazer en Berg en hun collega's van het Brief Family Therapie Center in Milwaukee. Zij bouwden weer verder op de ideeën van Watzlawick. Hij staat bekend als een belangrijke communicatiewetenschapper die de vijf communicatieaxioma's (zie bijlage 10, p. 63) heeft opgesteld (Vlaeminck, 2002).

De reden waarom ik met deze methode wil gaan werken ligt vooral in het feit dat ik 20 jaar als maatschappelijk werkster en 8 jaar als leerkracht vooral probleemgericht heb gewerkt. Ik was zelf al erg creatief in het bedenken van oplossingen, maar gebruikte deze oplossingen voor mezelf of legde ze op aan anderen. Soms gaat dat goed, maar vaak heeft het toch niet het beoogde effect voor de cliënt, omdat het niet zijn of haar oplossing was. Het belang van op-

lossingsgericht werken is juist dat je cliënt door jouw begeleiding zelf met een doel, een oplossing komt.

Bij het oplossingsgericht werken gaat men er van uit dat voorgestelde oplossingen (door een ander bedacht) het probleem vaak juist in stand houdt en het probleem niet oplost, en dat inzicht in het ontstaan van het probleem niet altijd noodzakelijk is.

De Shazer (de Jong & Berg, 2008) realiseerde het idee dat het niet noodzakelijk was het probleem te kennen om tot een oplossing te komen. Hij gaf enkele basisregels die in bijna alle literatuur over oplossingsgericht werken terug te vinden is. Een door mij gemaakte samenvatting volgt hier onder:

- * Het uitpluizen van de problemen is niet nodig om tot een oplossing te komen, bekijken van oplossingen juist wel (wat heb je al gedaan om het probleem op te lossen en wat heeft wel gewerkt, en hoe hielp dat?)
- * Het kind is de expert. De cliënt bepaalt het doel en de manier om dat doel te bereiken.
- * Wat niet stuk is moet je niet maken. Wat goed gaat, blijf daar van af.
- * Richt je aandacht op wat wel te veranderen is (wat is haalbaar) en dus niet op de mislukkingen en onmogelijkheden.
- * Als iets werkt, ga er mee door.
- * Als iets niet werkt, stop er mee en probeer iets anders.

Door dit nu in mijn praktijk uit te proberen en toe te passen heb ik ontdekt dat het veel beter en sneller werkt dan het analyseren van problemen, oorzaken te zoeken en die aan te pakken. Door naar de toekomst te werken, doelen te stellen, ben ik veel efficiënter bezig en dit past ook meer bij mijn karakter en persoonlijkheid. Hierdoor kan ik ook beter omgaan met mijn valkuil van snel werken, omdat ik nu, zij het met kleine stapjes, toch nog sneller kan werken dan met de probleemgerichte methode. Ik zie in elk geval sneller positief effect.

Oplossingsgericht werken is ontstaan uit de psychotherapie (Berg & Steiner, 2004). Psychotherapeutische processen liepen vaak langdurig. Als maatschappelijk werkster heb ik vaak ervaren dat processen van veranderen erg lang duren en dat mensen terugvallen in oude patronen. Problemen keren steeds weer terug. Om deze processen te verkorten wilde De Shazer niet het probleem aanpakken maar een toekomstdoel stellen met de hulpvrager.

Taal speelt een belangrijke rol (Måhlberg & Sjöblom, 2008). Het zet denkprocessen in gang en er kan zelfs een nieuwe werkelijkheid gecreëerd worden door communicatie. Het vermogen om te veranderen houdt verband met het vermogen om dingen anders te gaan zien. Ga dus

uit van de uitzonderingen en probeer kinderen deze uitzonderingen te laten zien, wanneer gaat het wel goed?

Zelf heb ik een half jaar coaching gehad door middel van video interactie training. Deze coach liet mij op film zien wat ik al wel goed deed. Zij zocht dus naar de positieve uitzonderingen. Hierdoor ontdekte ik dat ik goed contact had met de kinderen en hoe ze op mij reageerden. Dit stimuleerde mij om door te gaan en doorbrak de negatieve cirkel van mijn onmacht in de groep. Zie de gewenste toekomst en wanneer lukt het al wel. Volgens Berg & Steiner (2004) zijn er verschillende soorten vragen:

- De vragen die een verschil maken (Coping-vragen) zijn vragen naar de manier waarop iemand het ondanks zijn problemen redt (hoe hou je het vol?).
- Vragen naar wat iemand voor het probleem in de plaats wil hebben (doelformulering).
- Vragen naar uitzonderingen op het probleem.
- Vragen hoe dicht iemand al bij zijn doel is (schaalvragen).
- Vragen naar zijn kwaliteiten (competentievragen).

Deze vragen leveren de informatie op die nodig is om veranderingen teweeg te brengen. Al deze invloeden hebben geleid tot een model waarmee er gezocht wordt naar de oplossing van het probleem, zonder te kijken naar wat de oorzaak is. Ook wordt aangenomen dat een kind competent is in het zoeken van oplossingen van zijn of haar probleem. De manier van communiceren heeft ook invloed op het zoeken naar oplossingen. Ik zie nu dus beter het belang om de taal van het kind te gebruiken.

De Shazer en Berg hebben aan de wieg gestaan van het oplossingsgerichte werken, en dit vooral vertaald in een bruikbaar model in de therapie. Furman (2006) heeft deze oplossingsgerichte methode weer omgezet in een methode voor het onderwijs: de methode Kids'Skills.

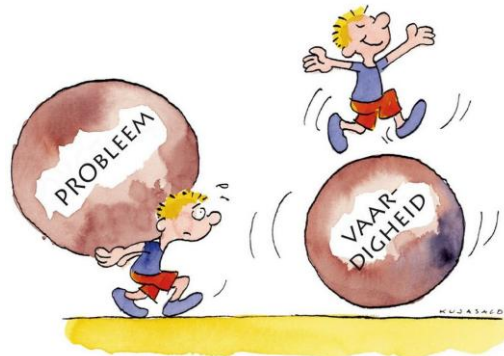
2.4. Kids' Skills.

Voor mijn praktijkonderzoek wil ik vooral de methode **Kids'Skills** (Furman, 2006) combineren met bovenstaande theorie van het oplossingsgericht werken.

KidsSkills is een speelse, praktische manier voor het oplossen van moeilijkheden waarmee kinderen worden geconfronteerd. Het draait vooral om één belangrijk idee: praktisch alle problemen kunnen worden opgevat als vaardigheden die nog ontwikkeld moeten worden.

“KidsSkills geeft kinderen of ouders niet de schuld van problemen. De methode gaat er van uit de het kind de expert is en zelf de oplossingen kan bedenken en (mogelijk met hulp van deskundigen of supporters) kan uitvoeren.” (Furman, 2006, achterzijde boek).

De vijftien stappen (beschreven in H 3) waaruit de methode van KidsSkills bestaat maken duidelijk hoe je problemen in vaardigheden kunt omzetten. Door deze praktische stappen ontstaat een dynamische, speelse samenwerking tussen ouder, leerkracht en kind. Deze methode nodigt het kind uit om actief mee te werken aan het opbouwen van vaardigheden en het zoeken van oplossingen. Dit vraagt van de leerkracht een andere manier van omgaan met het kind, een mentaliteitsverandering.

2.5 Wat is een mentaliteitsverandering?

Dit is een van de deelvragen in mijn onderzoek (deelvraag 3 p. 10). Mentaliteit is een manier van denken, een manier van interpreteren en uitvoeren van eigen waarden en normen. Deze is ontstaan door erfelijkheid, karakter, opvoeding, omgeving en verschillende systemen. Om de mentaliteit van 1 persoon te veranderen heb je dus al te maken met vele factoren die mogelijk al jaren een patroon vormen. Dit is een vicieuze cirkel waar men moeilijk uit komt. Van Dijk, (geciteerd door Hirs & Rike, 1970) hoogleraar psychiatrie te Groningen heeft een model van vicieuze cirkels opgesteld rond verslavingszorg. Zijn model kijkt ook meer naar de redenen waarom de cirkel in stand gehouden wordt, dan naar de oorzaak van het probleem. Als iemand volgens een vast patroon leeft en denkt, is het erg moeilijk om hier doorheen te komen om veranderin-

gen te kunnen bewerkstelligen. Bij een grote groep mensen (een team, de schoolkinderen, ouders) zal dit zeker niet in een korte periode tot stand kunnen komen. Met dit onderzoek wil ik wel proberen aan te tonen of dit met de methode Kids'Skills mogelijk is. Kan ik de vicieuze cirkel doorbreken?

Mijn uitgangspunt is dat ik met de methode Kids'Skills wel veranderingen teweeg kan brengen. Dit is al gebleken uit het werken op deze manier met individuele kinderen en kleine groepjes. Het onderzoek zal uitwijzen of het ook bij een grote groep effect heeft.

2.6 Praktijk verkenning.

School: Katholieke dorpsschool in een gemeente van 2500 inwoners, 10 groepen. We werken met 15 leerkrachten, een vakleerkracht muziek, een directeur en adjunct, een conciërge en een schoonmaakster, en een aantal vaste invallers. Daarnaast hebben we 2 ROC- stagiaires, 2 Pabo- stagiaires en 4 stagiaires van de ALO.

Omgeving: In het dorp is slechts 1 school, er zijn 253 leerlingen. Er is een voetbalclub, een tennisvereniging en een korfbalclub. Voor andere sporten zijn kinderen aangewezen op omliggende dorpen. Dit geldt ook voor muzieklessen (behoudens de fanfare van het dorp) en andere verenigingen of hobbyclubs. Er is een actieve parochie (communie- en vormselgroep) en veel mensen in het dorp hebben familiebanden.

Oudervereniging: we hebben een actieve oudervereniging van 12 ouders. Deze ouders zijn tevens contactouder voor de groep/leerkrachten. De ouders en zijn actief in het mee helpen opzetten van activiteiten, bezetten van de schoolbibliotheek, aankleding van de school bij activiteiten en organiseren van sportdagen e.d. Onze ouders worden steeds mondiger en zijn vaak erg nadrukkelijk aanwezig binnen school wat zeer op prijs gesteld wordt maar soms ook als bemoeizucht gezien wordt. Over het algemeen heb ik goede contacten met ouders, verlopen mijn oudergesprekken prima en zijn er geen problemen. Soms moet ik opletten dat ik niet met 2 petten op ga zitten. Omdat ik ook maatschappelijk werkster ben zie ik regelmatig ouders die hun emoties laten zien en waar ik dan op in speel op een coachende, begeleidende manier. Er is nog geen ouder geweest die dit afkeurde. Ik vind het wel belangrijk het onderscheid te blijven zien, zonder het belang van het kind uit het oog te verliezen.

Mijn praktijk: Ik ben momenteel leerkracht van groep 4. Een groep van 30 kinderen die al vanaf de kleuterklas als heftig, moeilijk en lastig wordt gedefinieerd. Van de 30 zijn er zo'n

10 kinderen zonder opvallende problemen. In deze groep heb ik goed kunnen oefenen met de methode Kids'Skills die ik later ook heb toegepast voor de bovenbouw, een grotere groep in het kader van mijn onderzoek.

2.7 Concretisering.

Mijn onderzoek start in september 2009. Dit onderzoek is onderbouwd door mijn beleidsplan wat ik vorig schooljaar gemaakt heb voor de Module Beleid en Organisatie (Heuvel van den, 2009). Verdere uitwerking van dit onderzoek komt terug in hoofdstuk 3. waarbij ik het actie-onderzoek als uitgangspunt neem.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk komen de volgende zaken aan de orde:

1. De onderzoeksmethodologie.
2. De nulmeting.
3. De genomen stappen van Kids'Skills.
4. De ethische verantwoording.
5. Het tijdspad.

3.1 De onderzoeksmethodologie.

Om antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag maak ik gebruik van een actieonderzoek (Harinck, 2007). Ik voer dit onderzoek in eerste instantie uit om antwoord te krijgen op de vraag of de methode Kids'Skills ook effectief is bij groepen. Daarnaast wil ik met dit onderzoek ook de volgende doelen bereiken:

doel 1.: verbeteren van het pedagogisch klimaat op het speelplein tijdens de pauzes.

doel 2.: leerlingen, leerkrachten en ouders bewust te maken van het eigen aandeel in conflicten en respect te hebben voor iedereen! (wat heeft jouw gedrag voor invloed op het gedrag van een ander?)

De onderzoeksmethodologie is actieonderzoek. Volgens Harinck (2007) is het actieonderzoek gericht op het eigen handelen van de leraar en de situatie waarin dat handelen plaatsvindt. Het is gericht op leerlingen in een groeps- of klassensituatie en reflecteren speelt hierbij een grote rol. Meestal wordt een actieonderzoek uitgevoerd in samenwerking met collega's. Ik heb hier ook geprobeerd een grotere groep leerlingen te bereiken en daarbij ook gekeken naar het handelen van zowel de leerlingen als mijn collega's en mijn eigen handelen.

Daarnaast heb ik voor de uitvoering van het onderzoek gebruik gemaakt van de methode Kids'Skills (Furman, 2006), en het model van het oplossingsgericht werken, beschreven door diverse mensen zoals Cauffman & van Dijk (2009), Berg (2001; 2004), Steiner (2004), De Jong (2001), Durant (2007) en Bannink (2006).

Door de methode Kids'Skills te combineren met de oplossingsgerichte vragen, die door Bannink (2006) zijn beschreven, ga ik aan het werk met kinderen. Hierbij gebruik ik ook steeds de schaalvraag en de wondervraag (Berg & Steiner, 2004) en visualiseer ik de schaalvraag door middel van een getekende thermometer. Hierop staat de schaal van 0 tot 10 en plakken

de kinderen stickers tot de hoogte van hun inschaling. Bij verbetering plakken ze er stickers bij.

3.2 De nulmeting:

Gebruikte data:

- Schaalvraag met de thermometer (alle lijsten bij logboek aanwezig).
- Sociogram (alleen als eerste inschatting, niet als einddata).
- Vragenlijst leerkrachten (alle lijsten bij logboek aanwezig).
- Observaties op het speelplein en tijdens gesprekken met kinderen.
- Oefenen met Kids' Skills in de eigen groep.
- De zonnebloem (als tussentijds meetinstrument voor eigen groep) (bijlage 9, p. 62).

In het schooljaar 2008/2009 heb ik een beleidsplan geschreven (Heuvel van den, 2009) waarin de eerste opzet staat. In de praktijk is het nog diverse keren bijgesteld en is het plan meer toegespitst op het oplossingsgericht werken met Kids' Skills. Door gesprekken met de directie kreeg ik mandaat om dit in een teambespreking op de agenda te zetten. Ook collega's gaven mij mandaat en waren bereid hier aan mee te werken. Het werken met de kinderen was erg intensief, maar leverde ook veel energie op om er mee door te gaan.

Voor mij was belangrijk: de planning aanhouden (zie tijdspad op p. 24), zorgen voor een goede voorbereiding en organisatie van de gesprekken die ik ging voeren. In bijlage 3 (p. 44) heb ik de gevoerde acties per datum nog eens op een rij gezet.

Als eerste stap voor het onderzoek heb ik een **nulmeting** gedaan. Ik gebruik hiervoor de schaalvraag en het Sociogram.

*Eerste 0-meting door de kinderen het speelpleingedrag, c.q. de sfeer op het speelplein te laten inschalen, geef een punt tussen de 0 en de 10. (bijlage 2 en 3, p. 43-44)

*De leerkrachten heb ik d.m.v. een vragenlijst zichzelf laten inschalen en een korte beschrijving gevraagd van de sfeer in hun klas.

*Het sociogram van oktober 2009 heb ik alleen als nulmeting bekeken om de sfeer binnen de groepen te bekijken, maar niet meer als eindmeting opgenomen.

*Eerder (vorig schooljaar) ben ik in mijn groep al met Kids' Skills bezig geweest om de theorie me eigen te maken en toe te passen in de praktijk. Ik probeer al een tijd oplossingsgericht bezig te zijn in mijn groep en met toevoeging van de (bovengenoemde) theorie moet dit voldoende zijn voor mijn onderzoek.

*In februari 2010 heb ik de kinderen opnieuw een thermometer laten invullen voor de inschaling (bijlage3, p. 44). Dit om te kunnen vergelijken met ons beginpunt; zijn we wel of niet vooruitgegaan, heeft ons onderzoek effect gehad?

*Begin maart heb ik een collega van een andere school die ook onder ons bestuur valt nog een door haar ontworpen klassenklimaatschaal, de Zonnebloem, laten afnemen in mijn groep (bijlage 9, p. 62).

3.3 De stappen van de methode Kids' Skills.

De hoofdgroep betreft 8 kinderen uit 4 bovenbouwgroepen die samen met mij het traject ingaan om de andere leerlingen en leerkrachten te beïnvloeden om bovengenoemde doelen te bereiken (bottom up). Uiteraard ondersteund door andere leerkrachten en medeleerlingen en zo mogelijk ook de ouders.

Hieronder volgen de 15 stappen van de Methode Kids' Skills, waarmee ik gewerkt heb:

stap 1: *problemen vertalen in vaardigheden.*

Met de kinderen heb ik besproken wat zij zouden moeten leren om het probleem van een slecht speelpleinklimaat op te lossen. Ze voelen zich onveilig, er is veel agressie, er wordt vals gespeeld bij voetbal, groep 8 krijgt altijd de schuld, leerkrachten surveilleren niet goed (lopen maar te kletsen), er worden kinderen buitengesloten.

Stap 2: *het eens worden over de te leren vaardigheid.* Opkomen voor elkaar, leerkrachten aanmoedigen beter te surveilleren (eventueel zelf mee surveilleren), een scheidsrechter bij het voetbal zetten.

Stap 3: *voordelen van deze vaardigheden onderzoeken.* Er wordt niet meer gevochten, iedereen mag meedoen, het is veilig op het speelplein. Buiten spelen is gezellig voor iedereen.

Stap 4: *de vaardigheid een naam geven.* Speelpleinvrede, Yes we can. De kinderen hebben hierbij ook een yell bedacht om andere kinderen te inspireren en te motiveren om mee te doen.

Stap 5: *een totemfiguur kiezen.* De kinderen kiezen voor de pandabeer. Dit is voor hun het symbool van vrede op de hele wereld en de beer heeft de kracht die ze nodig hebben maar is ook een symbool voor zachtheid en aaibaarheid.

Deze eerste 5 stappen zijn al tijdens de eerste bijeenkomst besproken en geborgd door een poster te maken waar alle afspraken op staan met de thermometer met de gemiddelde inschaling van de 7.

Stap 6: *supporters werven.* Hiermee gaan ze in de eigen groepen de leerkrachten in eerste instantie op aanspreken. Deze moeten blijven stimuleren en motiveren om het traject mede tot een goed einde te brengen.

Stap 7: *meer zelfvertrouwen geven.* In de tweede en volgende bijeenkomsten hebben we steeds besproken waar de veranderingen in positieve zin al te zien zijn; wat gaat al beter en wat is er dan anders? Kunnen we dit voor de komende week blijven stimuleren. Ik heb steeds geprobeerd de kinderen het vertrouwen te geven dat ze goed bezig zijn.

Stap 8: *plannen maken om het te vieren.* Dit is ook in de 2^e bijeenkomst al besproken. Ze willen graag een soort van totempaal met de beeltenis van de pandabeer op het speelplein zetten. Deze gaan we dan samen maken.

Stap 9: *de vaardigheid omschrijven.* Gedurende de volgende bijeenkomsten zijn alle vaardigheden steeds besproken. Vooral als er positieve veranderingen gezien worden. Wat is er dan anders, wat zie je, wat hoor je? Kinderen worden hierdoor ook steeds meer bewust van hun eigen aandeel.

Stap 10: *naar buiten treden.* Van het begin van het onderzoek heb ik steeds middels mail en infokalenders de ouders en collega's op de hoogte gehouden. Met het verzoek aan alle partijen om er met de kinderen over te blijven praten zodat de vaardigheden voor iedereen steeds concreter worden. Dus ook ouders weten waar de kinderen mee bezig zijn.

Stap 11: *de vaardigheid oefenen.* Tijdens elke bijeenkomst wordt besproken hoe het gaat, of er nog geoefend wordt, of er in de klas nog iets mee gedaan wordt, of de leerkrachten blijven stimuleren. Als er bijsturingen nodig zijn, wordt dit ook besproken hoe we het kunnen aanpakken (extra thermometer voor de leerkrachten, zelf mee surveilleren, bespreken in de leerlingenraad en extra kinderen bij de onderzoeksgroep betrekken).

Stap 12: *geheugensteuntjes bedenken.* Kinderen hebben zelf extra posters gemaakt om ook in alle klassen op te hangen. Er zijn roosters opgehangen voor het surveilleren en de (kinder)surveillanten dragen gele hesjes.

Stap 13: *viere dat het gelukt is.* Hier zijn we nog niet aan toe gekomen.

Stap 14: *de vaardigheid aan andere doorgeven.* Dit gebeurt al tijdens het hele traject en zal later hopelijk ook voortgezet worden.

Stap 15: *op naar de volgende vaardigheid.* Ook hier zijn we binnen het onderzoek nog niet aan toegekomen.

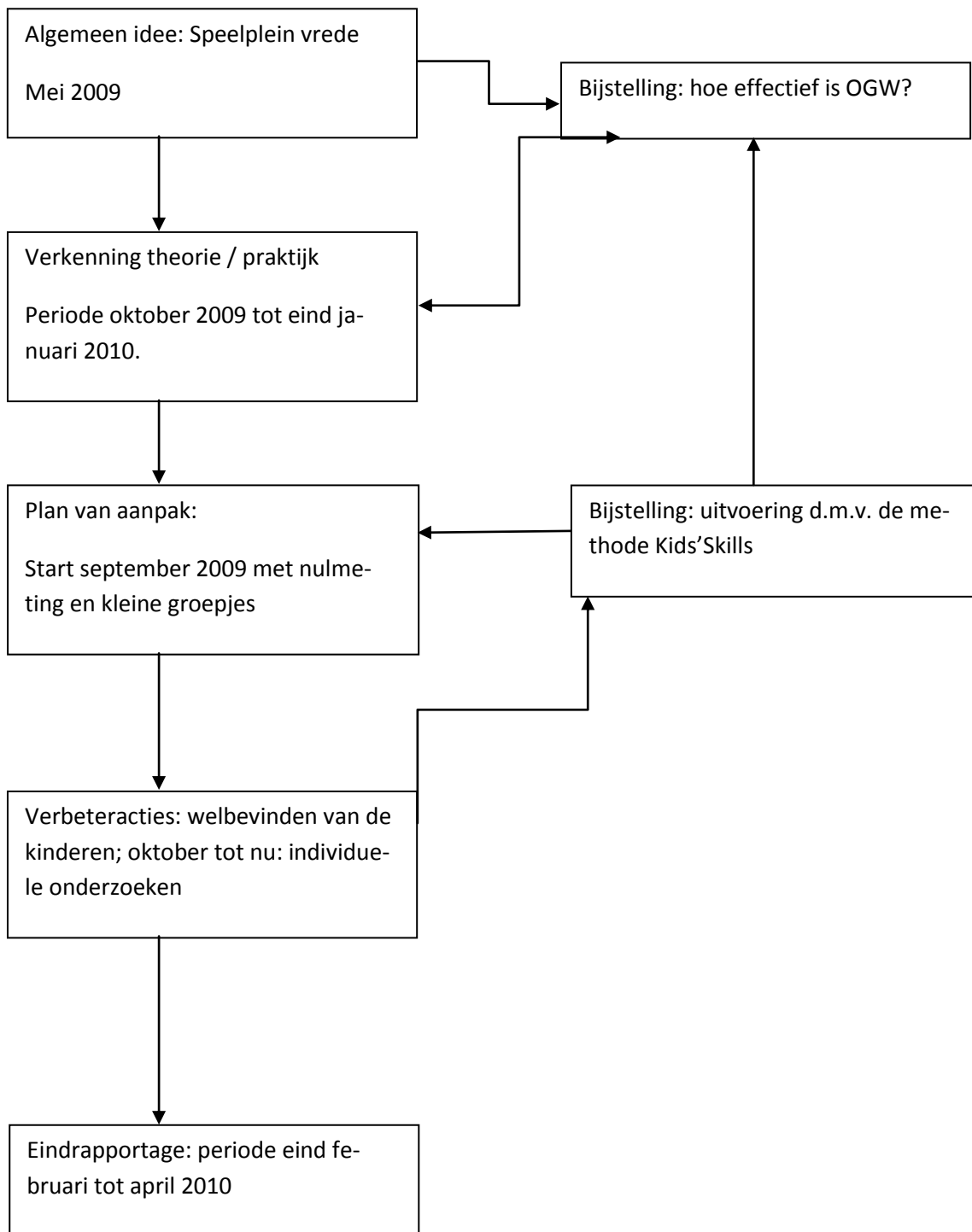
Al deze stappen en afspraken tijdens de bijeenkomsten heb ik vastgelegd in een logboek waarin ik steeds aantekeningen heb gemaakt. Daarnaast is er van 1 bijeenkomst (de derde) een opname en foto gemaakt. Ook heb ik diverse keren extra mee buiten gelopen (waarvan 1 keer ook gefilmd) om zelf de sfeer op het speelplein te proeven. Gaat het echt beter zoals de kinderen zeggen? Door deze observaties, die bevestigden wat de kinderen vertelden, kreeg ik een meer valide beeld. Er zijn ook filmopnames van 3 individuele gesprekken met kinderen uit mijn groep.

Verder heb ik nog met de leerlingenraad overleg gehad omtrent dit traject, hoe denken zij er over en wat kunnen we nog meer doen. Ook met een extra groepje van 4 kinderen uit groep 8 is gesproken. Dit zijn de kinderen die meestal genoemd worden door anderen als “oorzaak” van de problemen. Zij wilden graag meedenken en kwamen met het idee om als kind mee te gaan surveilleren. Dit idee is ook verder uitgewerkt.

3.4 Ethische verantwoording.

Volgens de 6 principes van Koeman (2005) heb ik dit onderzoek in vol vertrouwen en in overleg gedaan met mijn collega's en de betrokken leerlingen. Privacygegevens zijn niet vermeld, voornamen zijn aangeduid met de eerste letter van de naam. Alles is naar waarheid en eerlijkheid beschreven met vooraf verkregen mandaat en toestemming van de betrokken leerlingen, ouders en collega's. De doelen zijn vooraf besproken met de onderzoeksgroep en gemaakte afspraken zijn nagekomen. Mijn grondhouding is dat ik alles naar eer en geweten heb onderzocht zonder ook maar enige betrokkene te benadelen. Alle handelingen zijn verricht om er met zijn allen beter van te worden. Validiteit is extra onderbouwd door observaties, filmopnames, bijhouden van een logboek en feedback van collega's.

3.5 Schematische weergave van het onderzoek en tijdspad

Hoofdstuk 4: Datapresentatie: analyse en interpretatie.

De verzamelde data zijn hier gepresenteerd en geanalyseerd. Ik geef tevens een interpretatie van deze data in dit hoofdstuk. In H 5 volgen de conclusies en aanbevelingen.

Validiteit is extra onderbouwd door aantekeningen in mijn logboek, extra observaties, film- en foto-opnames.

4.1 De Nulmeting door inschaling.

Leerlingen: geef op een schaal van 0 tot 10 aan wat jij vindt van de sfeer op het speelplein.

Denk daarbij aan de volgende punten:

- Voel je je veilig?
- Vind je het leuk om in de pauze buiten te gaan spelen?
- Is er vaak ruzie?
- Word je gepest?
- Mag je meespelen of voel je je alleen?

Deze vragen zijn gesteld in de groepen 3 tot en met 8. Uit de analyse hieronder blijkt dat het gemiddelde op een 7 ligt.

Als je per groep gaat analyseren blijkt het gemiddelde in de groepen 7 en 8 op een 7,5 te liggen en in de groepen 5 en 6 op een 6,4.

- Inschaling in juni 2009 (eind vorig schooljaar) door de groepen 3 t/m 8:			
- Groep 8a	166 punten gedeeld door 21 leerlingen		7,9
- Groep 7/8	140 punten gedeeld door 19 leerlingen		7,4
- Groep 7a	158,5 punten gedeeld door 22 leerlingen		7,2
- Groep 6a	182 punten gedeeld door 27 leerlingen		6,7
- Groep 5a	171,5 punten gedeeld door 27 leerlingen		6,3
- Groep 5/6	127 punten gedeeld door 21 leerlingen		6
- Groep 4a	170,5 punten gedeeld door 21 leerlingen		8,1
- Groep 4b	146,5 punten gedeeld door 21 leerlingen		6,9
- Groep 3a	204 punten gedeeld door 29 kinderen		7

Leerkrachten: hier heb ik de volgende vragen gesteld:

- Welke kinderen uit jouw groep vind je moeilijk aanspreekbaar op hun gedrag? (deze namen heb ik nodig om een groepje te kunnen maken waarmee ik aan de slag wil)
- Wat zie je op het speelplein wat wel goed gaat?
- Omschrijf in 5 regels de sfeer in jouw groep.
- Schaal je zelf in (0-10) met betrekking tot het positief omgaan met kinderen.

Hier zijn 6 reacties op gekomen (van de 15 collega's). Dus op de vraag: Hoe positief ben jij als leerkracht naar de kinderen? schaalde men zich gemiddeld in op een 7.

C. 8, M. 7, M. 7, O. 8, I. 7, S. 6 = totaal 43 punten.
--

Gedeeld door 6 is een 7 gemiddeld.

Daarbij is mijn interpretatie dat de collega's die gereageerd hebben ook meer interesse tonen in mijn manier van werken en openstaan voor tips.

Het **sociogram** (bijlage 1, p. 41, 42) heb ik gebruikt om per groep wat inzicht te krijgen in de onderlinge verhoudingen binnen de groep. Uit de blauwe kleur in de tabellen blijkt dat er toch vrij veel kinderen buitengesloten worden, dat men regelmatig niet naast een kind wil zitten of er mee samenwerken. Je kunt dit interpreteren als: "de sfeer in de groep is niet optimaal". Dit kan zijn weerslag op het gedrag op het speelplein hebben.

4.2. Het praktijk (actie)onderzoek m.b.t. het speelpleingedrag.

Gesterkt door het oefenen met individuele kinderen met de methode Kids'Skills ben ik voor dit praktijkonderzoek met een groep van 8 kinderen begonnen. Ik heb me de vraag gesteld of het oplossingsgericht werken met Kids'Skills effectief genoeg is om de sfeer op het speelplein te verbeteren ofwel; kan ik ook een grote groep bereiken met deze methode? Als ik teruglees dat individuele trajecten succes hebben gehad, krijg ik goede hoop.

Ik ben eind september 2009 gestart met genoemd groepje van 8 kinderen (zie foto op blz. 21) uit de bovenbouw (groepen 6, 7, 6/7 en 8) om ook met behulp van Kids'Skills en oplossingsgericht werken iets te verbeteren aan de sfeer op het speelplein.

Gedurende de periode van september 2009 tot maart 2010 heb ik brieven en mails gemaakt voor ouders, collega's en de informatiekalender. Deze correspondentie is vermeld in bijlage 4 (p. 45-53), op datum gesorteerd.

Het groepje stelde als doel: niet meer pesten en vechten op het schoolplein. De vaardigheid die daarbij aangeleerd moest worden is met woorden conflicten oplossen (i.p.v. met handen of voeten) en respect hebben voor iedereen (niemand buiten sluiten).

Dit is een grote stap voor kinderen tussen 10 en 12 jaar. Om het doel haalbaar te maken moesten we het verkleinen. De eerste stap was kijken wat al wel goed gaat. Breng dat in beeld en benoem het. Daarna zijn we aan de slag gegaan met elkaar complimenten geven. Onze supporters zouden de leerkrachten zijn van alle groepen (surveillerende volwassenen) en als totem kozen zij de vredelievende pandabeer. We hebben een thermometer gemaakt op een groot vel met de foto van de panda erbij en deze op de 7 gezet (gemiddelde van punten van de hele school (zie bijlage 5, p. 54).

De kinderen gaan in hun eigen klas het plan uitleggen en promoten. Leerkrachten ondersteunen door stimulerend op te treden en tijd in te ruimen om voor elke pauze en na elke pauze het buiten spelen bespreekbaar te maken (deze toezegging hadden de collega's al eerder gedaan bij het mandateren van het beleidsplan (Heuvel van den, 2009).

In het begin kwamen we elke vrijdag om 13.00 uur bij elkaar, plm. 20 minuten voordat het middagprogramma van de bovenbouw begon. In deze tijd bespraken we: wat is er veranderd? Zie je al verbetering, zo ja wat dan? Als je verbetering ziet, wat is er dan anders?

Zo werd in elke bijeenkomst geëvalueerd hoe de week verlopen was en dan gericht op de sfeer op het speelplein. Ook werd besproken in hoeverre de kinderen steun kregen van hun leerkrachten en medeleerlingen.

In het begin ging het erg goed. Men was enthousiast en de thermometer ging al snel naar de 8. Na een paar weken merkten we wat terugval in enthousiasme en werd er in de groepen door de leerkrachten ook minder aandacht aan besteed, ondanks mijn oppeppende mails en de interactie met de kinderen. Toen hebben we een 2^e thermometer er bij gehangen voor de leerkrachten. De vraag aan de kinderen was: Geef een inschaling voor het surveilleren van de leerkrachten, hoe goed gaat dat. Ze schaalden in overleg een 6 in en vonden dat dit een 9 moest worden.

Het plan was om ook in de klassen posters op te hangen, iedereen zou voor de eigen groep een poster maken met de pandabeer er op en een aantal kreten om het goede doel warm te houden. Na een paar dagen kwamen 3 groepen hun poster laten zien. De rest had er geen tijd voor gehad of was het vergeten.

Rond de kerst bemerkten we echt een terugval (inmiddels kwamen we 1 keer per 2 weken bij elkaar) en besloten we in januari 2010 een tussenevaluatie te houden. De kinderen conclu-

deerden dat er nieuwe impuls moest komen en dat de leerkrachten hier een grotere rol in moesten spelen.

In de eerste teambespreking van januari heb ik onze impasse voorgelegd aan mijn collega's. Een aantal gaf toe er inderdaad te weinig aandacht aan besteed te hebben en beloofden beterschap. Ook werd het plan geopperd om naast onze "Yes we can groep" ook nog een paar kinderen uit groep 8 mee te laten doen die een grotere (negatieve) rol speelden op het speelplein en eventueel ook de leerlingenraad mee te laten denken.

Die vrijdag erna heb ik met 4 kinderen uit groep 8 (S., J., C. en M.) een gesprek gehad, wederom met behulp van de methode Kids'Skills. De vraag was: hebben jullie een idee hoe we uit deze impasse kunnen komen. Het leuke van dit gesprek was dat deze kinderen precies wisten wat er fout ging en ook hun eigen aandeel daarin benoemden. Deze kinderen hadden een soort van overwicht op anderen en stelden voor met de leerkrachten mee te gaan surveilleren. We hebben dit plan samen uitgewerkt en aan de leerlingenraad en de "Yes we can groep" voorgelegd. Ook zij waren enthousiast en vanaf half januari hing er een rooster in de bovenbouw. De eerste week hebben 4 kinderen met een fluorescerend hesje aan meegelopen op het speelplein. De afspraken waren:

1. Kijk mee rond.
2. Probeer waar nodig is op te treden maar geef vooral complimenten aan kinderen die wel lekker aan het spelen zijn.
3. Als je in de problemen komt schakel je de leerkracht in die eindverantwoordelijke is.
4. Als je surveilleert ga je niet mee voetballen.
5. Zorg dat er in elk geval iemand bij het voetbalveld staat.

De eerste reacties na een week waren positief. Het had effect. Het bleek echter ook erg moeilijk te zijn want kinderen die surveilleerden werden ook extra uitgedaagd en vonden het soms moeilijk om op te treden of iets te zeggen tegen oudere kinderen.

Na twee weken hebben we het aantal van 4 terug gebracht naar 2 kinderen per dag omdat 4 toch teveel bleek en niet iets extra's toevoegde.

Ook is gebleken dat het voor kinderen erg moeilijk is om elkaar complimenten te geven. Dit zit niet in hun systeem lijkt het wel en is erg moeilijk om te buigen. We hebben wel een dag "dikke duimen" (gele briefjes met een duim erop) uitgedeeld. Dit vond men makkelijker omdat men dan minder hoefde te zeggen. Een aantal kinderen namen dit echter niet serieus en gingen bij elkaar briefjes uit de handen trekken om er maar zo veel mogelijk te verzamelen.

4.3 Einddata.

De enquête die ik aan het begin van het onderzoek gedaan heb, met de thermometer laten inschalen, heb ik eind februari nog een keer gedaan. Hieruit zijn onderstaande gegevens geanalyseerd:

Inschaling eind februari 2010 door de groepen 3 – 8		
Groep 8a	216 punten gedeeld door 28 leerlingen	7,7
Groep 7a	220 punten gedeeld door 25 leerlingen	8,8
Groep 6a	219,5 punten gedeeld door 26 leerlingen	8,5
Groep 6/7	135 punten gedeeld door 20 leerlingen	6,8
Groep 5a	216 punten gedeeld door 28 leerlingen	7,7
Groep 4a	222,5 punten gedeeld door 28 leerlingen	7,6
Groep 3/5	146,5 punten gedeeld door 18 leerlingen	8,1
Groep 3a	210 punten gedeeld door 25 leerlingen	8,5
Totaal aantal punten		63,7
Gedeeld door 8 groepen is een gemiddelde van een 8		

In vergelijking met de eerste enquête zijn we dus 1 punt gestegen op de schaal van 0 tot 10, van een 7 naar een 8 gemiddeld. De verhoudingen liggen ook dicht bij elkaar, er zijn minder grote verschillen tussen de groepen 7 en 8 en de groepen 5 en 6. Aangezien de eerste enquête in het schooljaar '08/'09 was, heb ik de inmiddels doorgeschoven groepen ook vergeleken met nu, daar uit blijkt het volgende:

- De huidige groep 8 vergelijken met vorig jaar groep 7 van een 7,3 naar een 7,7
- De huidige groep 7a vergelijken met vorig jaar groep 6a van een 6,7 naar een 8,8
- De huidige groep 6a vergelijken met vorig jaar groep 5a van een 6,3 naar een 8,5
- De huidige groep 7/6 vergelijken met vorig jaar gr. 5/6 van een 6 naar een 6,8
- De huidige groep 5a vergelijken met vorig jaar groep 4a van een 8,1 naar een 7,7
- De huidige groep 4a vergelijken met vorig jaar groep 3a van een 7 naar een 8,1
- De huidige groep 3/5 vergelijken met vorig jaar groep 4b van een 6,9 naar een 8,1
- De huidige groep 3a was vorig jaar nog kleuterklas en heeft niet mee gedaan: nu 8,5

Wat mij opvalt is dat mijn groep 4 van vorig jaar, nu 5a, terug zakt. Dit valt mij op omdat deze groep vorig jaar als eerste met Kids'Skills heeft kennis gemaakt (klassikaal) en heel enthousiast en positief waren. Mijn huidige groep 4a stijgt (net als alle andere groepen) in vergelijking tot vorig jaar. Dit is m.i. weer een teken dat het Oplossingsgericht werken helpt. Sommige vergelijkingen zijn niet helemaal correct omdat bijvoorbeeld groep 3/5 vorig jaar nog niet bestond (heb ik vergeleken met 4b van vorig jaar) en er kinderen van groep gewisseld zijn. In grote lijnen is de groepssamenstelling wel hetzelfde gebleven.

Ook de enquête onder de **leerkrachten** heb ik met elkaar vergeleken. Uit de eerste vragenlijst kwam een gemiddelde van een 7. Op 26 april heb ik tijdens een teamvergadering nog een slo-tevaluatie gehouden met wederom een vragenlijstje (bijlage 8, p. 61). Hieruit kwam nu een gemiddelde van: 7,8 voor het eigen positieve gedrag en een 8 voor het pedagogisch klimaat.

C. 9, K. 9, O. 9, B. 9, C. 7, T. 6, M. 7, W. 8, H. 7, I. 7 = 78 voor positief gedrag

C. 9, K. 7, O. 7,5, B. 8, C. 8, T. 7,5, M. W. 8,5, H. 7,5, I. 8 = 71 voor klassenklimaat.

78 gedeeld door 10 = 7,8

71 gedeeld door 9 = 8

Dus ook de leerkrachten zijn positiever over het speelpleingedrag en over hun eigen positieve rol hierin. De leerkrachten gaven ook aan mijn rol als gedragsspecialist zeker gezien te hebben (lijsten bij logboek aanwezig).

Eind februari 2010 hebben we nog een eindevaluatie gehouden om mijn onderzoek officieel af te ronden. Er zijn vervolgafspraken gemaakt om het hele plan in elk geval tot aan de zomervakantie door te laten lopen om het te borgen.

De afspraken die gemaakt zijn:

- We gaan door met surveilleren.
- Er is een rooster gemaakt voor 2 kinderen per dag: elke week is een andere groep aan de beurt.
- Surveillanten dragen de groen/gele hesjes en lopen rond (spelen dus niet mee).
- Elke laatste vrijdag van de maand komt de “Yes we can groep” nog bij elkaar om te evalueren.
- We gaan toch proberen de thermometer nog hoger te krijgen.

- Als het lukt, gaan we een beeld maken van een pandabeer om op het schoolplein te zetten (om het te vieren) (hoe weet ik nog niet, hakken in steen of hout zou leuk zijn).

In hoofdstuk 3 stelde ik 2 doelen:

doel 1.: verbeteren van het pedagogisch klimaat op het speelplein tijdens de pauzes.

doel 2.: leerlingen, leerkrachten en ouders bewust te maken van het eigen aandeel in conflicten en respect te hebben voor iedereen!

Het eerste doel is duidelijk gehaald door 1 stap hoger te komen op de schaal van 0 tot 10, wat gebleken is uit de hiervoor geanalyseerde data.

Het tweede doel is deels behaald. Dit is moeilijk met data te bewijzen, maar mijn interpretatie hiervan is dat je nooit iedereen voor de volle 100% kunt bereiken. Ik heb ervaren dat er een groot aantal kinderen en leerkrachten bewuster zijn geworden van de invloed van het eigen gedrag op het gedrag van een ander. Dit geldt ook voor een aantal ouders van kinderen uit mijn groep. Als je iedereen wilt bereiken zul je langdurig aan een mentaliteitsverandering moeten werken. Dit gaat niet in 4 maanden.

Kinderen beseffen wel degelijk dat leerkrachten invloed hebben op het gedrag van de leerlingen en omgekeerd. Met duidelijkheid en positiviteit bereik je het meest.

Hoofdstuk 5: Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusie:

Het gehele traject van het onderzoek heeft in elk geval een positief effect gehad met betrekking tot het pedagogisch klimaat op het speelplein. Alle partijen die hierbij betrokken waren zijn 1 punt gestegen op de schaal van 0 tot 10.

Dit wil niet zeggen dat we nu klaar zijn. Het traject blijft doorlopen tot de zomervakantie, in de hoop dat we nog meer kunnen verbeteren.

Als antwoord op mijn onderzoeksvraag: “Hoe effectief is de methode Kids’Skills om bij een grotere groep toe te passen?” heb ik de volgende conclusie getrokken. Het antwoord is positief, het is zeker effectief. Er zit wel een grote “maar” aan. Deze “maar” wordt in de volgende paragraaf (5.2) verder uitgewerkt bij de aanbevelingen.

5.2 Aanbevelingen met betrekking tot mijn praktijk

Mijn conclusie is dus dat de methode Kids’Skills effectief is om het gedrag van groepen te verbeteren. Om dit tot een goed resultaat te laten leiden heb ik wel een aantal aanbevelingen met betrekking tot de praktijk waarmee je rekening dient te houden. Uit mijn onderzoek is gebleken dat ik het als leerkracht niet alleen kan. En ook als gedragsspecialist heb ik supporters nodig.

Zowel in de meesterstukken van Schik (2009) als Boogman (2009) worden de afspraken met andere begeleiders en/of leerkrachten als heel belangrijk ervaren. Als andere begeleiders niet consequent zijn en afspraken niet nakomen die gemaakt zijn rond het proces van de methode Kids’Skills, sta je alleen en is het moeilijk de kar te blijven trekken. Deze conclusie heb ik in mijn onderzoek ook erg sterk ervaren, dat je als eenling ook met deze methode moeilijk een grote groep kunt bereiken.

Aanbevelingen zijn dan ook:

1. Maak in overleg met collega’s en leerlingen een goed plan.
2. Zorg dat alle leerkrachten/collega’s achter het plan staan.
3. Zorg dat de leerkrachten ook geschoold worden in de methode Kids’Skills, want zonder te weten hoe het precies werkt is het moeilijk om de betrokkenheid vast te houden (laat leerkrachten succeservaringen opdoen). Leerkrachten hebben instructies en tools nodig om de methode uit te kunnen voeren en te begrijpen.

4. Neem ruim de tijd voor uitvoering van het plan, want met een grote groep kun je niet binnen een maand resultaat verwachten (kan soms wel jaren duren omdat je steeds een nieuwe vaardigheid kunt nemen die uiteindelijk steeds geborgd dient te worden).
5. Laat ruimte voor individuele inbreng van zowel leerlingen als leerkrachten.
6. Maak een plan waarin er altijd terugkoppelingen blijven naar alle groepen, anders verwatert het plan en het doel om naar toe te werken.
7. Het gehele proces dient een belangrijke plaats in te nemen in de klassen, leerkrachten moeten ook klanten / kopers worden (Flowchart, Cauffman, 2009). Als er sprake is van een gezamenlijke visie en een gezamenlijk plan, dan nemen alle leerkrachten ook hun verantwoordelijkheid hierin.
8. Zorg ook dat ouders op de hoogte zijn van het proces, houdt de lijntjes naar de ouders kort en maak ze ook supporters van hun kinderen.

Individueel werken met kinderen gaat met Kids'Skills prima. Ik behaalde veel succeservaringen. Met het onderzoek naar de grote groep (bovenbouw) bleek het blijvend stimuleren door leerkrachten moeizaam te gaan. Als onderzoeker had ik hierin vooraf al meer informatie over moeten verschaffen. Ik had de methode duidelijker uit kunnen leggen en het belang van leerkrachten als supporters meer kunnen benadrukken. Hierdoor zou men mogelijk meer verantwoordelijkheden genomen hebben en zou het kartrekken minder zwaar zijn geweest. Gelukkig bleven de kinderen van de onderzoeksgroep wel enthousiast en hebben we toch het uiteindelijke resultaat van de 8 bereikt.

5.3 Aanbevelingen met betrekking tot de theorie

In de theorie van het oplossingsgerichte werken wordt vooral de positieve benadering als erg sterk ervaren. Ook de methode Kids'Skills (Furman, 2006) gaat van deze positieve benadering uit en voegt daar de eigen inbreng van het kind aan toe. Doordat het kind zijn eigen doel stelt is hij meer gemotiveerd om dit doel ook te bereiken. In mijn onderzoek heb ik gemerkt dat dit doel voorop staat. Ook al vind jij als leerkracht dat het doel nog niet helemaal bereikt is; als het kind dat wel vindt dan is dat zo. Ik heb gemerkt dat het erg stimulerend werkt om dan weer een nieuw doel te mogen stellen. Het kind heeft een overzichtelijk vooruitzicht en bepaalt zelf het tempo waarin het doel bereikt moet worden. Het ene kind neemt heel voorzichtig kleine stapjes, het andere kind maakt grote sprongen.

Ook in mijn onderzoeksgroep merk je verschillen per kind. Het ene kind vindt het al gauw goed gaan, het andere kind is veel kritischer en neemt veel kleinere stapjes.

Dit is voor mij de belangrijkste aanbeveling met betrekking tot de theorie: laat kinderen bij het doelen stellen vooral hun eigen tempo bepalen. Forceer niet om te snel te gaan of rem het proces niet af. Dat belemmert het kind in zijn ontwikkeling.

Ook als een kind nog niet ziet welke vaardigheden hij al dan niet zou kunnen leren en dus nog niet aan kopen toe is, zoals Cauffman met de flowchart bedoelt, en alleen maar voorbijganger wil zijn, laat hem voorbijganger zijn. Laat kinderen in hun eigen tempo bepalen wat ze willen leren. Ik heb gemerkt dat als er een paar kopers in je groep zitten, dat dit elkaar aansteekt en er steeds meer kopers komen die ook “met de thermometer” willen werken. Zelfs de kinderen waarvan je denkt dat die geen problemen hebben, zoeken wel een vaardigheid om aan te werken.

Antwoord op mijn onderzoeksvraag is:

- De methode Kids’Skills heeft effect op grotere groepen mits er een gezamenlijke visie is en een doel met andere begeleiders/leerkrachten. Zij dienen ook op de hoogte te zijn van de theorie achter de methode. Oplossingsgericht kunnen/willen werken.

Antwoorden op mijn deelvragen: (p. 10)

- Door positief naar kinderen te reageren en gebruik te maken van hun talenten kan ik een veiliger speelpleinklimaat bevorderen.
- Door het positieve voorbeeld te geven aan mijn collega’s en het te blijven stimuleren kan ik ook het leerkrachtgedrag beïnvloeden.
- Het antwoord op de vraag wat een mentaliteitsverandering is heb ik al eerder gegeven (p. 16)
- De vragen 4, 5 en 6 zijn door het doen van het onderzoek beantwoord en beschreven in dit meesterstuk.

In hoofdstuk 6 wil ik tot slot het totale onderzoek evalueren en ook reflecteren op mijn eigen persoonlijke ontwikkeling als leerkracht, gedragsspecialist en persoon.

Hoofdstuk 6: Evaluatie en reflectie.

6.1 Evaluatie met betrekking tot het onderzoek en de opbrengst.

In het schooljaar 2009/2010 heb ik het onderzoek uitgevoerd, met de onderzoeksvraag: Is de methode Kids'Skills effectief genoeg om ook grotere groepen te bereiken en een gedragsverandering teweeg te brengen. Het antwoord is ja (zie hoofdstuk 5) maar wel met een grote MAAR. In dit schooljaar heb ik weer eens bevestigd gekregen dat je voor dergelijke grote veranderingen zeker de medewerking van je collega's hard nodig hebt. Ondanks het enthousiasme van het team aan het begin van het onderzoek, vervielen we toch snel in oude patronen. Hierdoor werd ons doel regelmatig uit het oog verloren. Er werd te weinig tijd vrij gemaakt voor stimulans naar de kinderen. Een aantal collega's zeggen hun lesprogramma met betrekking tot leren rekenen, lezen en spellen, belangrijker te vinden dan de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen. Natuurlijk worden we door de inspectie (en soms door ouders) afge-rekend op de resultaten, maar mijn visie is dat een kind niet kan leren als hij zich niet veilig en prettig voelt binnen een school of klas.

Er is wel een opbrengst; het schoolpleinklimaat is verbeterd van een 7 naar een 8. Ook de leerkrachten hebben hierin een positieve vooruitgang gezien wat stimuleert om er toch mee verder te gaan.

Voor mij persoonlijk heeft het onderzoek heel veel opgeleverd. Door op deze manier met kinderen te werken, ook in de bovenbouw, en positieve reacties te krijgen, ben ik ontzettend gegroeid als leerkracht. Kinderen reageren meer open naar mij, ik zie vertrouwen en voel dat ze zich prettig voelen. Dit geeft mij ook de kracht en de energie om positief te blijven denken en te handelen. Zeker met mijn huidige groep 4, waar veel kinderen met gedragsproblemen in zitten, heb ik een zeer positief resultaat kunnen bereiken met betrekking tot het pedagogisch klimaat. Zonder deze opleiding en het onderzoek was ik waarschijnlijk niet op deze manier door het schooljaar heen gekomen.

Middels het reflectiemodel van Jackson & McKergow wil ik mijn gedrag hierin reflecteren.

6.2 Reflectie op mezelf als onderzoeker en gedragsspecialist in mijn professionele ontwikkeling

De wolk is de perfecte toekomst (Jackson & McKergow). Voor mij is de perfecte toekomst een juf zijn die oog en oor heeft voor de kinderen, positief kan blijven reageren, ook als er conflicten zijn, om zo het pedagogisch klimaat prettig en veilig te maken of te houden. Daarnaast zou ik als gedragsspecialist veel kunnen betekenen voor individuele kinderen die het moeilijk hebben op school door hun gedrag of hun gevoel.

Het platform: Mijn vertrekpunt was: het niet kunnen omgaan met conflicten. Ik ging conflicten uit de weg uit angst een grote mond te krijgen of agressie naar me toe waarmee ik niet kan omgaan. Ik ging het conflict liever uit de weg. Door dit onderzoek, het leren en oefenen van het oplossingsgericht werken, positief reageren en de speelsheid van de methode Kids'Skills heb ik geleerd dat ik ook met een conflict kan omgaan. Ik ga het niet meer uit de weg maar blijf rustig en stuur bij waar nodig is. Hierdoor reageren kinderen ook beter naar mij en is er vertrouwen in de toekomst ontstaan in plaats van de angst om het niet te kunnen.

Mijn -punten zijn de dingen die er al waren/zijn, zoals kennis, creativiteit, invalsvermogen en levenservaring. Door actief met de methode Kids'Skills aan het werk te gaan heb ik inmiddels veel kinderen een positieve wending met betrekking tot hun gevoel van eigenwaarde kunnen geven. Hierdoor ervaren de kinderen ook veiligheid en vertrouwen bij mij en steunt het mij om op deze manier verder te gaan. Wat ik goed doe, daar doe ik meer van.

De bevestiging (de duim) van dat je op de goede weg zit, heb je hiermee ook te pakken. Deze bevestiging kreeg ik ook door het opnemen van de gesprekken met de kinderen. Toen ik terug keek zag ik dat er veel positiefs te zien was en ik vind dat ik zeker op de goede weg zit en ook graag zo wil doorgaan. Naar collega's toe merk ik ook dat ik sporen achter laat. Ze komen

problemen met me bespreken, vragen advies of willen dat ik eens met een kind ga praten. Dit geeft mij ook vertrouwen voor de toekomst om door te gaan op de weg die ik ben ingeslagen.

Dit is vooral een grote stap (de trap) naar de perfecte toekomst. Ondanks dat het onderzoek maar 1 trede verbetering heeft laten zien (van de 7 naar de 8) is het totale onderzoek, de opleiding, mijn ontwikkeling een grote stap geweest. Ik kijk nu anders naar kinderen, ik zie hun vragen en onmacht, ik probeer bij hun basis te beginnen en daarop verder te gaan. Ik hecht vooral veel waarde aan de motivatie van het kind; wat beweegt hem om dit gedrag te laten zien? Ik ga meer in gesprek met kinderen en ben nog meer betrokken. De contacten naar ouders zijn ook zeker verbeterd.

Ik heb ooit van een collega een spreuk gehad: Leerkracht zijn is het leven van een kind voor eeuwig beroeren. Ik heb nu pas, na ruim 8 jaar onderwijservaring, het gevoel dat ik echt het leven van “mijn” kinderen beroer en iets voor ze beteken. Ook bij deze kinderen laat ik positieve sporen na zoals in het volgende lied zo mooi wordt vertolkt.

Vandaag ben ik gaan lopen

Vandaag ben ik gaan lopen

Ik was het maanden al van plan

Maar pas toen iedereen gezegd had dat het niet kon ging ik lopen

Kijk me lopen toch, hier loop ik dan.

Vandaag ben ik gaan lopen

Ik heb de meningen geteld

En heb bedacht dat het niets uit maakt

Want als men niks vindt wordt zelfs dat nog als een mening je verteld.

Vandaag ben ik gaan lopen

En waar ik loop is van nu af aan een weg.

Vandaag ben ik gaan lopen

Ik maak me klein bij elk geluid

Ik ben veel banger dan ik was, toen ik nog stil stond mag zo wezen, maar ik kom eindelijk, ik kom eindelijk voorruit.

Vandaag ben ik gaan lopen

En waar ik loop is van nu af aan een weg.

Kijk me lopen zeven sloten

Hoogste bergen andersom

Ik ben hoe dan ook gaan lopen

Ik zie wel waar ik kom

Diepe dalen mooie paden

Ik glim bij wat ik zachtjes haast onhoorbaar fluisterend zeg.

Waar ik gelopen heb

Is van nu af aan een weg.

Vandaag ben ik gaan lopen

Omdat dat is wat ik wou

Ik heb geen idee waarom men zei dat het niet kon, zeg liever 'ga maar dat is leuk, dat moet je doen'

Want kijk me lachen dan.

Hier loop ik nou....

De opleiding, en vooral het deel van het oplossingsgerichte werken heeft mij zo'n impuls en energie gegeven dat ik echt het gevoel heb dat ik ben gaan lopen in de positieve zin van het woord en nu ook echt sporen achterlaat. Zowel bij kinderen, collega's als ouders. Er is een weg naar de toekomst, naar doelen die gesteld worden waar kinderen mee aan de slag gaan.

Nawoord.

Het onderzoek is klaar, mijn meesterstuk ligt voor me, en voor u. Ik voel me ontzettend gestrekt en gegroeid in mijn leerkracht-zijn.

Onderstaande tekst uit het boeddhisme wil ik u echter niet onthouden:

De Cirkel.

Als ik blijf kijken zoals ik altijd heb gekeken, blijf ik denken zoals ik altijd dacht.

Als ik blijf denken zoals ik altijd dacht, blijf ik geloven zoals ik altijd heb geloofd.

Als ik blijf geloven zoals ik altijd heb geloofd, blijf ik doen zoals ik altijd heb gedaan.

Als ik blijf doen zoals ik altijd heb gedaan, blijft mij overkomen wat me altijd overkomt.

Maar als ik nu mijn ogen sluit en voel mijn ware zelf van binnen

Dan kom ik deze cirkel uit, en kan ik steeds opnieuw beginnen.

Om uit cirkels en patronen te komen moeten wij, net als kinderen op school, geraakt worden op de juiste manier. Een manier van positief denken en bevestigen wat al goed gaat. Daar word je sterker van. Kids' Skills heeft mij geraakt, en zeker de manier waarop het op de opleiding gepresenteerd en onderwezen werd.

Het heeft mij geholpen om uit de cirkel te stappen van mopperen, politieagent spelen en angsten voor conflicten. Ik ben opnieuw begonnen in een positieve veilige sfeer voor mezelf en voor de kinderen, ouders en collega's op onze school.

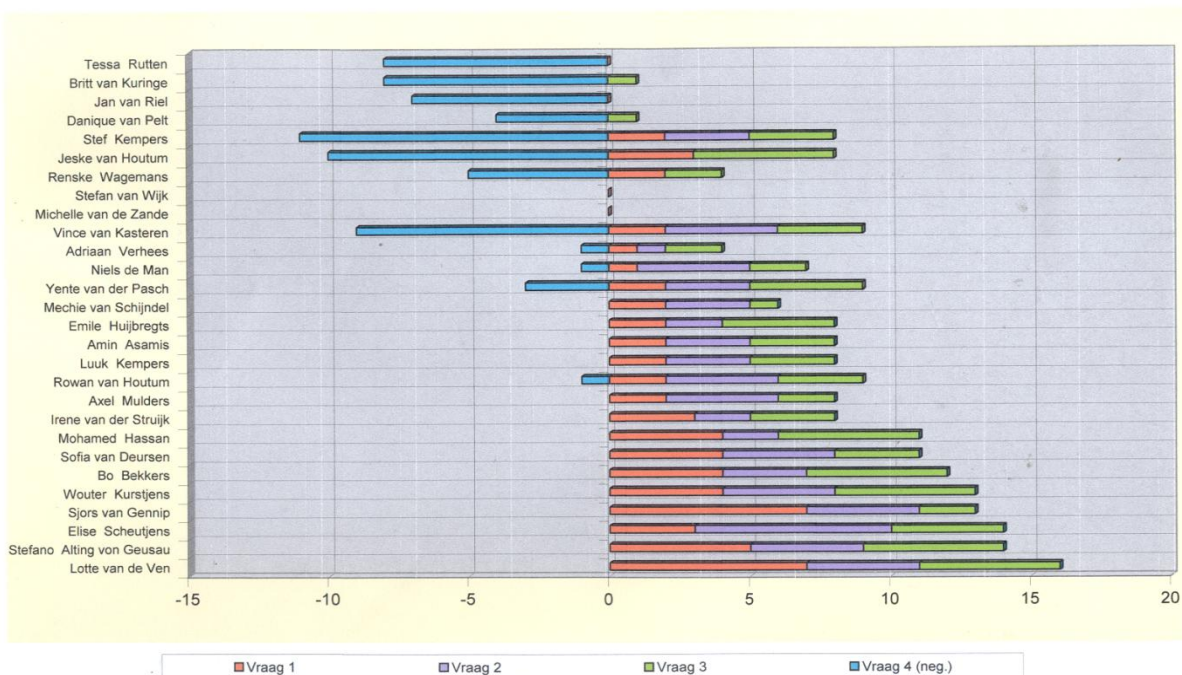
Literatuurlijst

- Bannink, F.P.(2006). *Oplossingsgerichte vragen. Handboek oplossingsgerichte gespreksvoering*. Amsterdam: Pearson.
- Berg, I.K. en Steiner, Th., (2006), *Het spel van oplossingen*. Amsterdam: Harcourt.
- Cauffman, L. & Dijk, D.J. van (2009). *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Boogmans, M. (2009), *Oplossingsgericht werken vanuit de methode Kids'Skills*, www.HBO-kennisbank.nl.
- Borst, M., Doreleijers, Th., Maas, B., Schaap, R., Taghon, G. & Velthoven, B. van (2008), *Oppositioneel en Opstandig gedrag in het voortgezet onderwijs*, Garant.
- Buitinga, K., Cauffman, L., Struik, C. (2003), *Conflictadvisering*, Garant.
- Durant, M. (2007). *Creatieve oplossingen bij gedragsproblemen op school*. Garant.
- Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Garant.
- Heuvel, K. van den (2009) *Beleid & organisatie, beleidsplan voor module GS03 voor Fontys*.
- Hirs, W.M. en Rike, P.C. (1970), *Drugs in Nederland*. P. Brand.
- Furman, B. 2006). *De methode Kids' Skills. Op speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen*. Soest: Nelissen.
- Jong, P. de en Berg, I. (2006). *De kracht van oplossingen. Handleiding voor oplossingsgerichte gesprekstherapie*. Amsterdam: Harcourt.
- Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J en Scheepsmma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek*.
- Koeman, J.H., (2005) *Wetenschappelijk onderzoek: Dilemma's en verleidingen*, van de Adviescommissie Wetenschap en Ethiek.
- Måhlberg, K. en Sjöblom, M. (2008). *Oplossingsgericht onderwijzen, naar een gelukkiger school!* Garant.
- Pameijer, N. & Beukering, T. van (2007), *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider*. Leuven – Voorburg: Acco.
- Schik, L. (2009), *Kan Patrick leren zijn gedrag te reguleren?* www.HBO-kennisbank.nl.
- Visser, C. (2005), *Doen wat werkt, oplossingsgericht werken in organisaties*. Kluwer

Bijlage 1 Sociogram

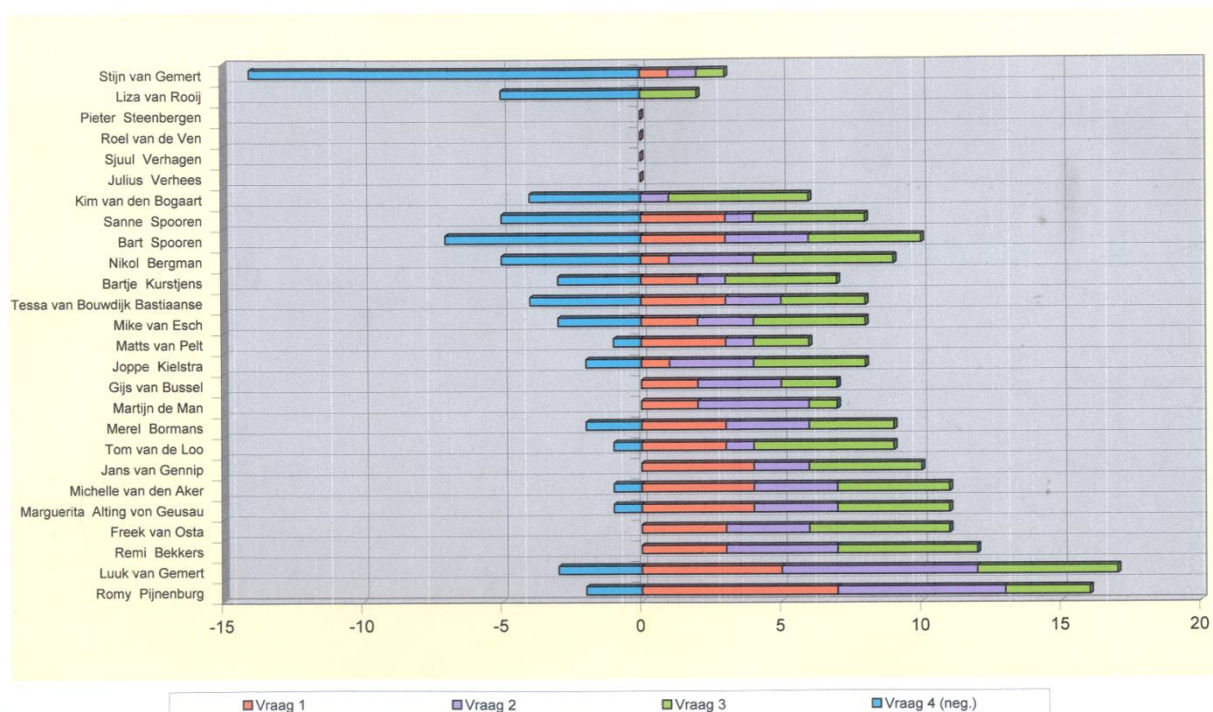
Sociogram van groep 5A - 2009-2010 - 12 oktober 2009

Hoe vaak is de leerling gekozen? Overzicht op basis van de scores.

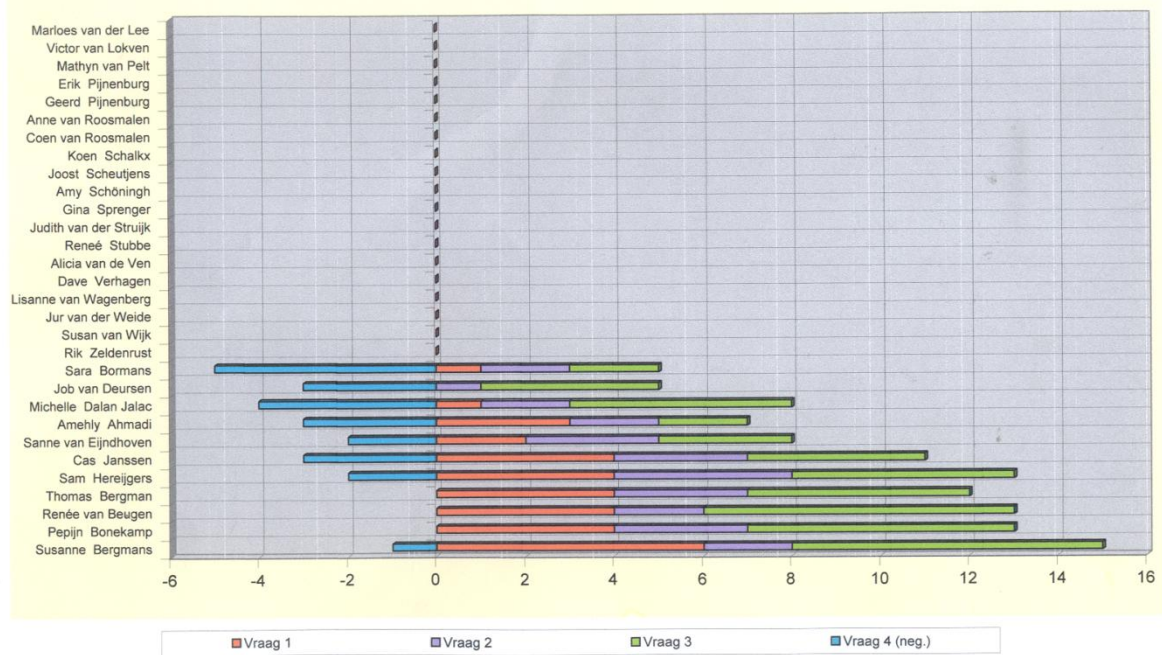
Sociogram van groep 7A - 2009-2010 - 12 oktober 2009

Hoe vaak is de leerling gekozen? Overzicht op basis van de scores.

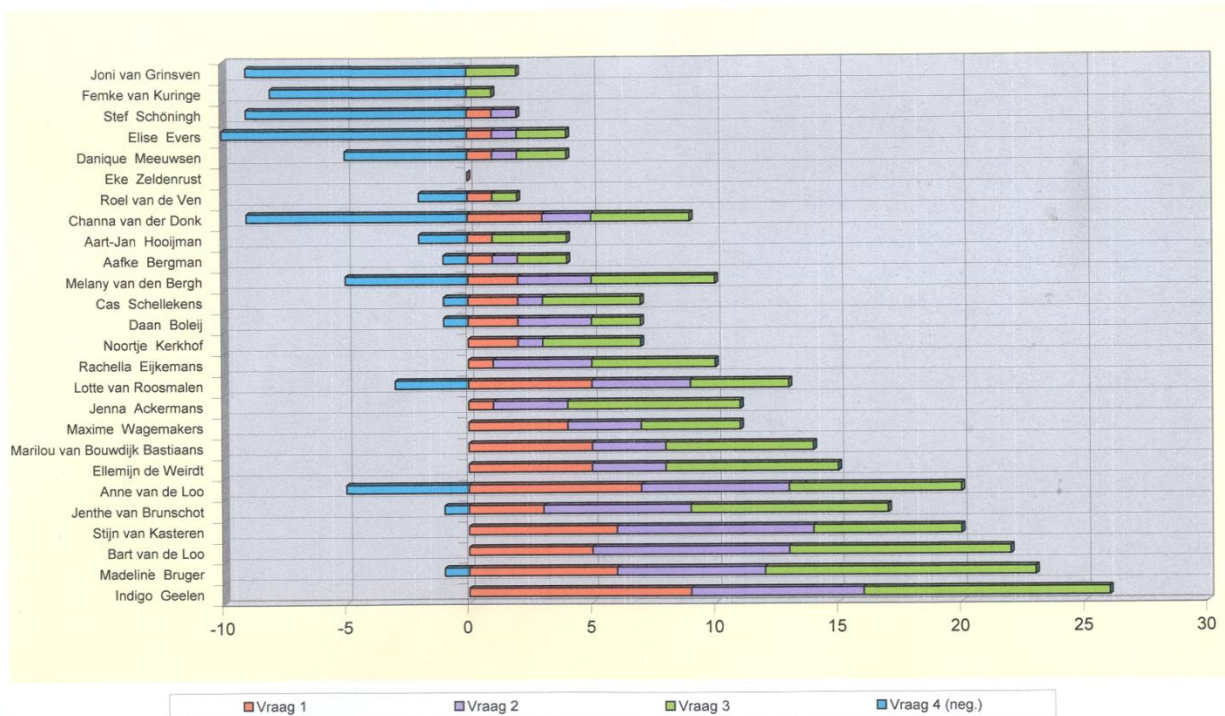
Sociogram van groep 8A - 2009-2010 - 12 oktober 2009

Hoe vaak is de leerling gekozen? Overzicht op basis van de scores.

Sociogram van groep 6A - 2009-2010 - 12 oktober 2009

Hoe vaak is de leerling gekozen? Overzicht op basis van de scores.

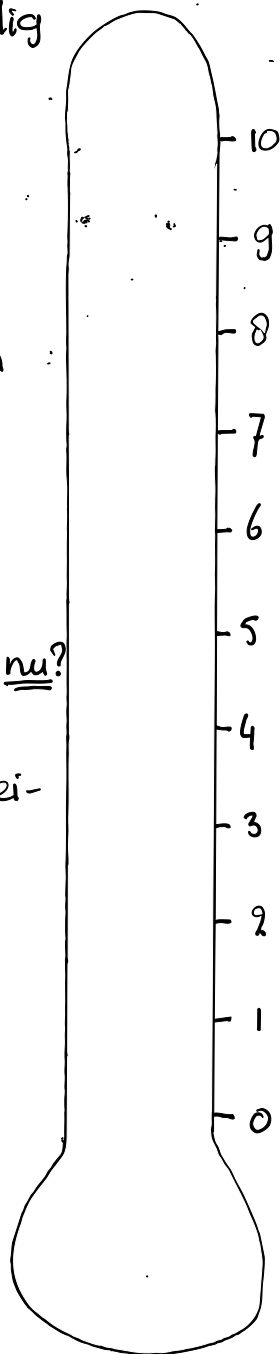
Bijlage 2 Inschalingsvraag met thermometer juni '09.

Hoe leuk / gezellig
vind jij het op
het speelflein
tijdens de
pauze ?

Schaal jezelf in
op deze
thermo meter

- met rood:
waar zijn we nu?

- met blauw:
wat wil je berei-
ken? (doel)

groep _____

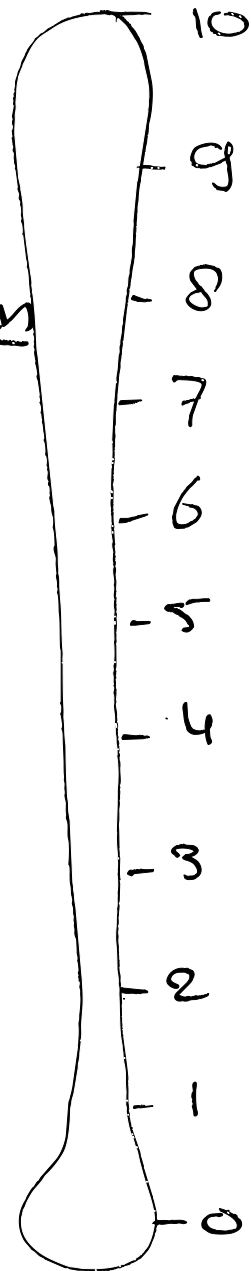
yes we can

- in september hadden we gemiddeld een 7
- waar staan we nu volgens jouw eigen gevoel ?
(hoe gaat 't op het schoolplein)
- zet 'n streep bij 't punt wat jy vindt

naam _____

groep _____

wil je wel of niet mee
surveilleren ja / nee

Bijlage 4 Informatie, correspondentie en communicatie naar collega's en ouders.

De volgende brief is naar de ouders gestuurd via de Infokalender van oktober 2009.

Een veilig schoolpleingevoel.

Beste ouders,

We hebben een plan gemaakt om het gevoel van gezelligheid en veiligheid tijdens de pauzes te verhogen. In dit plan is het volgende beschreven:

- **doel** van het plan: leerlingen, leerkrachten en ouders bewust te maken van het eigen aandeel in conflicten en respect te hebben voor iedereen! (wat heeft jouw gedrag voor invloed op het gedrag van een ander?)

plan van aanpak:

- oplossingsgericht werken: niet het probleem wordt aangepakt maar de vraag wordt gesteld: als morgen alles goed zou zijn, wat is er dan **anders?**
- Hoe merk je dat?
- Hoe gaat het ons lukken?
- Wat hebben we nodig
- Wie kan je daarin ondersteunen
- Waar zitten we nu (inschalen van jezelf) en waar willen we naar toe?

We hebben een eerste inschaling laten maken en deze lag op gemiddeld een 7. Niet slecht zul je denken, maar er zitten ook 4en bij en vooral voor die kinderen is het belangrijk dat we iets ondernemen, want **zij** voelen zich onveilig.

Nu is de vraag hoe wij als leerkrachten en u als ouders deze actie kunnen ondersteunen.

Esch is een kleine gemeenschap waar iedereen elkaar kent en je elkaar overal (school, sportverenigingen e.d.) tegenkomt. Ook buiten het schoolplein blijken kinderen geplaagd /gepest te worden wat zijn weerslag op school kan hebben.

Van u als ouders willen we vragen mee te werken aan deze mentaliteitsverandering. Het "ja maar hij....." -gedrag om te zetten in: wat had **ik** anders kunnen doen?

Alles draait om respect. Iedereen is gelijk. Iedereen heeft zijn sterke en zwakke kanten. En het is juist belangrijk om bij kinderen deze **sterke kanten positief te benadrukken** waardoor het zelfbeeld groeit en kinderen lekker in hun vel zitten. Dit geldt zowel voor pesters als voor gepeste kinderen. Praat hierover met uw kind(eren). Pas dan heeft het kans van slagen.

Mochten er vragen zijn, kunt u ze bij ondergetekende stellen.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Namens de werkgroep, leerkrachten en leerlingen,

Karin van den Heuvel,

Leerkracht van groep 4.

Brief aan de leerkrachten/collega's d.d. 18.09.09

Hoi Bovenbouwcollega's,

Om het speelpleinplan een vliegende start te geven wil ik met een groepje bovenbouwers aan de slag. Met Enny overleg gepleegd en het voorstel is nu om elke vrijdagmiddag het eerste half uurtje (van 13.15 tot 13.45 uur) met 8 kinderen aan het werk te gaan (uit elke groep 2 kinderen) van de groepen 6, 6/7, 7 en 8)

De opzet is als volgt:

- wat is ons doel
- wat moeten we leren om dit doel te behalen
- wanneer gaat het wel goed
- wat doen we dan anders
- wie doet dan anders
- welke ondersteuning hebben we nodig
- kies een totem (mascotte) voor jezelf
- kies een paar supporters die ons ondersteunen
- op welke schaal zitten we nu en waar willen we naar toe (de thermometer)
- als we dit doel gehaald hebben; hoe gaan we dat vieren
- als we het gehaald hebben; kunnen we het ook aan een ander leren
- wat is een eventuele volgende vaardigheid die we moeten leren?

Dit zijn de stappen van Kids'Skills. Sommige kinderen zijn er al een beetje mee bekend, voor anderen is het nieuw.

Van jullie wil ik dus vragen 2 kinderen uit je groep te kiezen die in het groepje gaan mee doen.

- denk daarbij aan kinderen die het nodig hebben (qua individuele aandacht, moeite hebben met buiten spelen e.d.)
- kinderen die een half uurtje per week de stof kunnen missen
- kinderen die ook iets over kunnen brengen aan de rest van de groep

Ik weet dat dat een moeilijke keuze wordt, maar ik wil graag de eerstvolgende vrijdag starten (dus op 25.09.09) anders blijft het uitgesteld worden.

Groetjes

Karin

27.09.2009: mail aan collega's over eerste bijeenkomst met de kinderen

Hoi Collega's.

Via de mail wil ik iedereen (dus niet alleen de bovenbouw) op de hoogte houden van de ontwikkelingen rond het speelpleinplan.

Ik ben afgelopen vrijdag met 8 kinderen aan de slag gegaan en ben helemaal enthousiast.

We hebben met behulp van de 15 stappen van Kids'Skills de eerste opzet gemaakt, en deze ziet er als volgt uit.

Kinderen zijn: Jip, Ken, Indigo, Rachella, Joost, Merel, Romy, Susanne.

Stappen:

1. vaardigheid leren: *leerlingen*: beter omgaan met elkaar, niet zeggen: ja maar hij.....
Maar: wat deed **IK?** (eigen aandeel bewust worden)
leerkrachten: beter surveilleren (niet staan kletsen, was de opmerking van de kinderen zelf) en een scheidsrechter voor bij het voetballen zoeken. (dit kan een leerkracht maar ook een kind zijn)
2. voordelen: dat alles eerlijker en veiliger zal zijn
3. hoe noemen we deze vaardigheid: **Yes we can, speelplaatsvrede!**
4. totem: de Pandabeer (soort mascotte en teken van vrede)
5. supporters: J., K., I., R., J., M., R., S., juf Karin. In samenwerking met team en alle leerlingen
6. hoe gaan we het vieren als het lukt: dan maken we een symbool van vrede op de speelplaats (bv. Een pandabeer in hout, soort totempaal)

We hebben besproken hoe we dit gaan aanpakken. De kinderen gaan dit in hun eigen groep promoten (geef ze daar a.u.b. ruimte en tijd voor)

Ze hebben ook zelf een yell bedacht: **Wij gaan het leren**

Met de pandaberen

Vrede op het plein

Dat is reuze fijn

Leuk hè!

Naar aanleiding van de enquête voor de vakantie is de thermometer ingevuld op een 7. Dit was het gemiddelde cijfer wat de groepen 3 t/m 8 gegeven hebben. Daar zaten 10-en bij maar ook 4-en. Dus vooral de kinderen van de 4 hebben een betere sfeer nodig.

De poster hangt in de grote hal zodat iedereen het kan zien en volgen.

Ik ben nog op zoek naar een grote Pandabeer (knuffel) om er bij te zetten. Dus als iemand die even te leen heeft??

Ook het stappenplan van Kids'Skills zal ik bij de poster hangen dan kun je zien wat we na deze stappen nog moeten doen (zijn nu bij stap 8/9)

Stap 10 is het promoten in de groepen waarvoor ik dus jullie medewerking vraag.

Stap 11: geef de kinderen de kans om de vaardigheden te oefenen

Stap 12: spreek met de kinderen af hoe ze er aan herinnerd willen worden als het even fout gaat.

Stap 13: als het lukt..... daar gaan we later mee verder (t/m stap 15)

Ik had het idee dat de kinderen ook enthousiast waren en er de schouders onder willen zetten. Ik ben in elk geval helemaal blij naar huis gegaan en het is een leuk groepje waar iedereen zijn zegje heeft gedaan (complimenteer ze daar ook maar mee).

02.10.09

Beste collega's,

Even weer een kort verslag van de vrijdagmiddaggroep.

We hebben in het kort besproken wat iedereen in de klas heeft verteld en hoe de reacties waren. Sommigen waren er nog niet aan toegekomen. Dat is jammer. Geef de kinderen even 5 minuten om hun verhaal te doen.

Daarna is geïnventariseerd wat er al beter gaat. De algemene indruk was dat er al verbeteringen waren zoals: minder agressie bij het voetballen (niet meer “bunken”). Meester Jan had tijdens het surveilleren goed opgelet dus toen ging het heel goed.

De kinderen hadden het gevoel dat ze er zelf al wat aan hadden bijgedragen (de leerkrachten moesten nog wel beter hun best doen) en we hebben samen de thermometer 1 puntje hoger gezet.

Afgesproken is dat ze in de groep gaan proberen om het **elke dag** even te benoemen, bv door de yell te doen, of even er op wijzen voordat je naar buiten gaat, of eens langs de poster met de thermometer lopen en nabespreken als je weer naar binnen gaat. Laat alle kinderen ook signaleren wat er die dag **goed** ging en laat ze daar een lijstje van maken.

Hiermee kunnen we dan volgende week (weer om 13.00 uur) aan de slag.

16.10.09

Hier weer een kort verslag van onze schoolpleinvredesraad.

We merken dat er een beetje de klad in komt. Leerkrachten besteden er te weinig aandacht aan in de groepen, kinderen kunnen het niet goed promoten in hun groep. Zij moeten zelf ook meer initiatieven tonen maar ook de kans krijgen.

Deze week was er niet zoveel verbetering te zien, slechts een kwart puntje bij de thermometer. Sommige kinderen van groep 8 hebben wel besloten om voortaan met groep 7 mee te voetballen om problemen te voorkomen. Goed idee!

We hebben op de poster in de hal een tweede thermometer getekend voor het enthousiasme van de leerkrachten. Deze staat nu op 6, dat is magertjes.

LEERKRACHTEN / COLLEGA'S kunnen wij op jullie support rekenen??? En wat meer enthousiasme tonen, dan kan onze thermometer ook omhoog.

Verder is besloten om per groep een poster te maken om opvallend in de klas te hangen. Geef de duo's hier even tijd voor, bv op de weektaak of tijdens een vrijere les, om deze samen te maken en in de klas te hangen.

Tot zover. Volgende week geen bijeenkomst i.v.m. klassen ontruimen en continurooster.

Eerstvolgende bijeenkomst vrijdag na de herfstvakantie om 13.00 uur.

Bericht op de website van de school door mij geschreven.

Een veilig schoolpleingevoel.

Dit schooljaar wordt een plan ten uitvoer gebracht om het gevoel van gezelligheid en veiligheid tijdens de pauzes te verhogen. In dit plan is het volgende beschreven:

Doel en aanpak: zie brief infokalender op blz. 8

Alles draait om respect. Iedereen is gelijk. Iedereen heeft zijn sterke en zwakke kanten. En het is juist belangrijk om bij kinderen deze sterke kanten positief te benadrukken waardoor het zelfbeeld groeit en kinderen lekker in hun vel zitten.

Om positief te blijven naar kinderen is het belangrijk om naar de oplossing te werken (en dus niet het probleem te benadrukken). Vertel tegen de kinderen wat ze wel goed doen en geef ze hier complimenten voor. Hierdoor worden ze gestimuleerd om nog meer goed te doen.

Dit is voor alle opvoeders een omslag in denken; niet zeggen wat de kinderen niet mogen of fout doen, maar alleen dat zeggen wat ze goed doen. Dit geeft een prettige communicatie en een goed gevoel, zowel voor de gever als voor de ontvanger van het compliment.

Dus dit is een klus voor iedereen, leerlingen, leerkrachten en ouders. We zijn begonnen met een groep van 8 kinderen in de bovenbouw om stapsgewijs te komen tot een beter klimaat op het schoolplein. Deze 8 kinderen promoten het plan in hun eigen groepen en dragen het uit naar buiten. De leerkrachten ondersteunen het plan van aanpak en we hopen dat alle ouders ook enthousiast met ons meedenken en meedoen. Het groepje van 8 heeft een naam bedacht voor de vaardigheid die we gaan leren:

- **YES WE CAN, SCHOOLPLEINVREDE !**

13.11.09 zijn we weer bij elkaar geweest.

- er is momenteel niet zo heel veel veranderd. Vandaag ging het wel weer beter dan de afgelopen week.

Groep 6 heeft zelf spellen gemaakt, dat gaat goed.

Groep 7 heeft soms ruzie met andere spelen zoals politie en boef. Men moet dan duidelijker aangeven dat je wilt stoppen, maar eigenlijk zouden we geen pakspelletjes mogen doen.

Ook als kinderen lachen wil het niet altijd zeggen dat ze het ook leuk vinden!! Probeer dat ook in te schatten bij een ander.

Wie neemt de bal na de pauze mee naar binnen. Daar wordt ook vaak over geruzied. Kun je een afspraak maken dat bv 1 persoon hiervoor verantwoordelijk is (bv de hulpjes of een andere oplossing) Afspreken voordat je naar buiten gaat.

Er wordt wel beter gesurveilleerd!!! Dank u collega's. Mr. Jan doet het nog steeds goed en mr. Onno wordt ook nog eens extra genoemd dat hij beter oplet. Ook de juffen worden genoemd dat ze beter surveilleren. JULLIE THERMOMETER IS NAAR DE 7

De thermometer van de leerlingen is slechts met 1 klein puntje omhoog en staat nu op een 8,5.

Over twee weken weer bijeenkomst: 27 november 2009 om 13.00 uur.

27.11.09

Beste collega's,

Hier weer een berichtje van de yes-we-can-club.

Conclusie is tot nu toe dat het wel beter gaat op het speelplein, maar dat we nog teveel controle van de leerkrachten nodig hebben. Als er minder opgelet wordt gaat het toch weer vaak fout.

Dus de leerkrachten hebben er wel een sterretje bij maar de leerlingen niet op dit moment.

Vraag is: hoe gaan we dit verder aanpakken. Is het een optie om er een paar kinderen bij te vragen (juist die kinderen die de conflicten vaak veroorzaken) of hebben we een positievere oplossing?

Plan is nu om a.s. dinsdag op het schoolplein rond te lopen met "dikke duimen". Dit zijn gele briefjes met een dikke duim er op en ze worden uitgereikt aan kinderen die juist wel goed en veilig aan het spelen zijn.

De kinderen delen ze uit, ik sta er alleen bij als coördinator. We willen dus juist het positieve gedrag belonen (i.p.v. het negatieve gedrag af te straffen) in de hoop dat dan meer kinderen positief gedrag gaan vertonen.

Wij zijn een soort mediator en proberen de positieve olievlek groter te laten uitvloeien.

Ik probeer dat een aantal pauzes mee te doen.

11 december komen we weer bij elkaar.

05.01.2010 Beste collega's,

Voor de kerstvakantie (11.12.09) heb ik de laatste keer overleg gehad met het bovenbouw-groepje voor het speelpleingebeuren.

Ik ben behoorlijk geschrokken van wat ze me vertelden; namelijk dat ze vonden dat de sfeer momenteel weer slechter geworden was. Na de dinsdag van dikke duimen uitdelen was het achteruit gegaan in plaats van vooruit. Ook in de leerlingenraad kreeg ik op 10 december te horen dat er eigenlijk nog niet ze veel positiefs te melden was.

Men vertelde dat er in de klassen weinig aandacht aan besteed werd en dat het mede afhankelijk is van het soort spel wat men doet of het goed of niet goed gaat. Er worden blijkbaar nog best vaak pakspellen gespeeld waarbij het er soms erg hardhandig aan toe gaat waardoor er "ongelukken" gebeuren maar er ook gepest wordt omdat steeds hetzelfde kind dan de pineut is.

Ik zit dus een beetje in een impasse. Wat kan ik, kunnen wij nog doen om hieruit te komen. Is het verstandig dat ik persoonlijk alle klassen bezoek? Kunnen we de leerlingenraad en de Yes-we-can-club een keer samenvoegen? Kunnen we als leerkrachten er toch nog meer aandacht in de klas aan besteden? Willen jullie meer uitleg over de methode "Kids'Skills" of het oplossingsgerichte werken?? Wat is WIJSHEID??????

Reageer even naar mij over deze mail en meer ideeën zijn zeer welkom!!!!

26.2.2010

Beste collega's.

We hebben zojuist met de Yes we can groep de eindevaluatie gedaan. Algemene mening was dat het sinds september 2009 toch wel een klein beetje beter gaat. We hadden toen gemiddeld een 7, nu geeft het groepje gemiddeld een 8. Dat is toch een heel punt vooruit!!!!!! **En met kleine stapjes komen we er ook. NU VOLHOUDEN EN DOORGAAN !!!!**

De thermometer in de hal staat nu voor de leerlingen op ruim een 9, voor de leerkrachten ook een 8 ½ : GOED GEDAAN

Omdat ik voor mijn onderzoek dit stuk nu moet afronden heb ik alle kinderen weer gevraagd een thermometer in te vullen (een punt te geven) zodat ik kan vergelijken met de punten

van september. Toen kwam ik voor de hele school op gemiddeld een 7, nu zit ik van 3 groepen (middenbouw) al hoger, dus ben benieuwd wat dit in de bovenbouw nog voor een beeld geeft. Ik ben maandag op school en heb dinsdag studieverlof. Als ik dus maandag de papieren terug heb kan ik dit dinsdag verwerken in mijn meesterstuk.

Verder heb ik met de Yes-we-can-groep afgesproken dat we nog 3 keer bij elkaar komen dit schooljaar om toch niet alles ineens te laten versloffen. Dit is op vrijdagen 26 maart, 21 mei en 25 juni (laatste vrijdag van de maand behalve april i.v.m. vakantie en vrije dag)

Het surveilleren willen we laten doorlopen maar nu met alle kinderen van de bovenbouw die dit willen. Ik maak een rooster in principe voor alle kinderen, wie echt niet wil zorgt zelf voor vervanging. Het is misschien wel handig om in elke klas een hesje te hangen bij de deur om de beurt niet te vergeten omdat men geen hesje heeft.

Wie surveilleert kan even die keer niet mee voetballen/spelen.

Jullie krijgen de uitslag van de nieuwe informatie nog via de mail toegestuurd en de roosters voor de periode tot de vakantie ook. Print ze even zelf uit en hang ze op of naast de deur.

Groetjes en bedankt voor jullie medewerking.

Karin.

26.3.2010

Hoi collega's,

Even een berichtje namens de Yes-we-can-groep.

We hebben geconstateerd dat het rooster niet helemaal klopt, want groep 6/7 staat er niet op. Er komt een nieuwe.

Niet in elke groep hangen 2 hesjes voor het surveilleren, dit gaan we regelen. Leerkrachten: de kinderen moeten er zelf aan denken, maar een stimulatie van de leerkrachten is erg welkom. O ja, en de uitslag van de nieuwe inschaling is een **8**, dus een heel punt erbij!!!

Bijlage 5 Uitslagen van data d.m.v. de schaalvraag.

Inschaling in **juni 2009** (eind vorig schooljaar) door de groepen 3 tm 8:

Groep 8a	166 punten gedeeld door 21 leerlingen	7,9
Groep 7/8	140 punten gedeeld door 19 leerlingen	7,4
Groep 7a	158,5 punten gedeeld door 22 leerlingen	7,2
Groep 6a	182 punten gedeeld door 27 leerlingen	6,7
Groep 5a	171,5 punten gedeeld door 27 leerlingen	6,3
Groep 5/6	127 punten gedeeld door 21 leerlingen	6
Groep 4a	170,5 punten gedeeld door 21 leerlingen	8,1
Groep 4b	146,5 punten gedeeld door 21 leerlingen	6,9
Groep 3a	204 punten gedeeld door 29 kinderen	7

Totaal aantal punten 63,5

Gedeeld door 9 groepen is een gemiddelde van een **7**

Inschaling **eind februari 2010** door de groepen 3 tm 8:

Groep 8a	216 punten gedeeld door 28 leerlingen	7,7
Groep 7a	220 punten gedeeld door 25 leerlingen	8,8
Groep 6a	219,5 punten gedeeld door 26 leerlingen	8,5
Groep 6/7	135 punten gedeeld door 20 leerlingen	6,8
Groep 5a	216 punten gedeeld door 28 leerlingen	7,7
Groep 4a	222,5 punten gedeeld door 28 leerlingen	7,6
Groep 3/5	146,5 punten gedeeld door 18 leerlingen	8,1
Groep 3a	210 punten gedeeld door 25 kinderen	8,5

Totaal aantal punten 63,7

Gedeeld door 8 groepen is een gemiddelde van een **8**

Bijlage 6 Tijdspad van het maken van mijn meesterstuk (onderzoek en uitwerking)

1. Januari 2009: Beleidsplan (Heuvel 2009) voor module GS03 geïntroduceerd op school
2. 16.2.2009 brief aan directie met de vraag om het beleidsplan uit te mogen voeren
3. maart 2009: beleidsplan opgestuurd naar collega's om te vragen naar reacties
4. april 2009: teambespreking; plan wordt besproken en goedgekeurd. Ik krijg mandaat om er mee aan de slag te gaan.
5. Juni 2009: eerste meting: alle kinderen (groepen 3 t/m 8) laten inschalen wat ze op dit moment van de sfeer op het schoolplein vinden.
6. September 2009 tot heden: individueel werken met kinderen met de methode Kids'Skills
7. Begin september 2009; collega's gevraagd kinderen uit de groep te vragen wie er met mij aan de slag wil als onderzoeksgroep c.q. als werkgroep om mijn onderzoek op te starten.
8. 25.09.09; eerste bijeenkomst: Yes-we-can-groep, inschalen en een thermometer maken voor in de hal. Een yell bedacht, hoe gaat het nu, wanneer gaat het wel goed en wat is dan anders?
9. 02.10.09; 2^e bijeenkomst; wat is er veranderd? Heb je in de groep mogen vertellen?
10. 09.10.09; 3^e bijeenkomst. Foto voor de website maken. Positieve reacties (NB na elke bijeenkomst schrijf ik een mail naar mijn collega's over de voortgang en de gemaakte afspraken)
11. 16.10.09 4^e bijeenkomst; we gaan posters maken voor in de klas (reminders), positieve reacties, leerkrachten mogen nog beter hun best doen. Er wordt een 2^e thermometer gemaakt apart voor de leerkrachten
12. 13.11.09 5^e bijeenkomst; het rommelt een beetje, ruzietjes over ballen, er wordt wel beter gesurveilleerd.
13. 18.11.09 LOL-bijeenkomst waarin ik vooral gewezen wordt op het aangeven van het soort onderzoek, let op lay-out, bronvermeldingen e.a. Ik merk dat ik dat heel lastig vind. Ik ben vooral een praktijkmens en moet me er echt toe zetten de theorie en steeds bij te blijven houden en volgens normen te werken.
14. 27.11.09 6^e bijeenkomst; voetbal gaat een stuk beter. We spreken af dat we dikke duimen gaan uitdelen aan de kinderen die goed aan het spelen zijn.

15. 07.01.10; tussenevaluatie met het team. Uitspreken van de impasse; momenteel gaat het minder goed dan we verwacht of gehoopt hadden. Wat kunnen we doen? Ook de “moeilijke” kinderen mee inschakelen?
16. 10.01.10; gesprek met 4 jongens uit groep 8 die bekend staan als lastig, brutaal, respectloos. Willen jullie mee gaan helpen? De ideeën van deze jongens zijn zeer bruikbaar; kinderen gaan mee surveilleren met gele hesjes aan. Vooraf regels aan surveillanten stellen en in de klassen gaan vertellen.
17. 15.01.10 ; 7^e bijeenkomst; YWC-groep uitgebreid met de 4 groep-8 kinderen; uitleggen aan elkaar wat mogelijkheden zijn en nieuw doel stellen.
18. 19.01.10: rondje langs alle groepen om het nieuwe plan uit te leggen over het surveilleren. Rooster maken wie er wanneer buiten loopt
19. 29.01.10: 8^e bijeenkomst: hoe gaat het surveilleren met de kinderen? Meeste kinderen zijn enthousiast. Soms wel moeilijk als je expres uitgedaagd wordt. We gaan wel door met goede instructie. Nu niet meer met 4 maar slechts met 2 kinderen per dag.
20. 11.02.10: vergaderingen van de YWC-groep samen met de leerlingenraad; checken wat de raad er van vindt. Zijn we goed bezig, zijn er nog nieuwe ideeën? Ook op middenbouwspeelplaats surveilleren?
21. 26.02.10; Eindevaluatie, Voor het onderzoek stoppen we en gaan we opnieuw iedereen een inschaling laten maken met de vraag; hoe gaat het nu in vergelijking met vorig jaar juni? We spreken wel af dat we met het surveilleren doorgaan (ik maak nieuw rooster voor alle kinderen die mee willen doen) en we komen tot de zomervakantie nog 3 keer bij elkaar om het niet te laten versloffen.
22. 02.03.10; analyseren van de nieuw inschalingen en verwerking in meesterstuk (zie bijlage 2 en 5)
23. 26.03.10 korte evaluatiebijeenkomst Yes-we-can-groep. Hoe gaat het surveilleren? Nieuw rooster gemaakt en nogmaals collega's gestimuleerd.
24. Maanden maart, april en mei: afronden rapportages meesterstuk.
25. 26.04.10: evaluatie collega's in de teambespreking (formulier bijlage 8 invullen).
26. Op 21.05.10 en 25.06.10 komen we nog bij elkaar om ervaringen uit te wisselen.

Bijlage 7 Succesverhalen met Kids'Skills.

a. N. is een jongen van 7 jaar. Toen hij bij mij in de groep kwam viel me op dat hij met hoge schouders en een gespannen nek door de klas liep. Hij keek steeds angstig om zich heen en kwam erg vaak vertellen wat andere kinderen (verkeerd) deden. Hij klaagde vaak dat hij gepest werd, terwijl ik dat niet echt zag.

Op een dag zag ik hem bij een ander kind de stoel wegtrekken toen die net wilde gaan zitten. Hierop reageerde ik met de zin: N., wat doe je nou, kom even hier zitten, ik wil zo met je praten. Zijn eerste reactie was: ja maar hij....! Toen ik de kinderen aan het werk gezet had ben ik met hem apart gaan zitten en hem aangesproken op zijn onverantwoorde gedrag om de stoel weg te trekken. Toen begon N. te huilen en kwam heel "zijn ellende" eruit. Ik word altijd al gepest (ervaringen van jaren werden genoemd) en mijn mama gelooft mij ook niet!

Ik gaf aan dat ik dat heel erg vervelend voor hem vond, maar dat ik aan het verleden niets meer kon veranderen. Wel dat ik hem wilde helpen om voor de toekomst te voorkomen dat hij nog gepest zou gaan worden. Daar ben ik gestart met de inschalingvraag: hoe voel je je nu? Hij gaf zichzelf een 5 en wilde naar een 8. Als antwoord op de wondervraag gaf hij aan dat hij nooit meer gepest zou worden en hij een blij gevoel zou hebben. Een week later vroeg ik hoe het ging: Juf, ik ben al de hele week niet meer gepest! Wow, dan kan de thermometer al omhoog? Ja, naar een 6. Oké.

Een week later was er toch weer een pestincident naar N. toe waarbij ik dit in de hele groep besproken heb. Hoe vervelend dat voor N. was en hoe belangrijk zijn ring (waarmee hij gepest werd) voor hem was omdat hij die van een dierbare persoon gehad had. De volgende ochtend stond moeder in de klas met de mededeling: "Ik weet niet wat je gedaan hebt, maar ik heb een heel ander kind. Hij is ontspannen en voelt zich eindelijk begrepen en gehoord." Hij loopt nu ook heel ontspannen (zonder verhoogde schouders) door de klas en een aai over zijn bol of even luisteren naar wat hij zegt is al genoeg voor hem. 2 weken later kwam moeder weer vragen hoe het ging. Ze had zelf het idee dat zelfs zijn lezen nu veel beter ging dan eerst.

b. L. is een meisje van 7 jaar, erg klein en fragiel. Ze klaagt bijna dagelijks over buikpijn en/of oorpijn en huilt snel als ze zich door anderen afgewezen of bedreigd voelt. Na observaties zag ik dat de klachten zich vooral voordeden als ze moest rekenen of als we naar de gym gingen. Rekenen vond ze moeilijk en gym niet leuk. Dit met haar besproken (wat jammer dat je buikpijn hebt, we gaan net rekstokken en dat vind je zo leuk. Toen was de buikpijn meteen over). De volgende dag had ze weer buikpijn toen we gingen rekenen. Toen ik zei dat ze bij me mocht komen zitten moest ze ineens overgeven, dus voelde ik me een beetje schuldig omdat ik twijfelde aan de echtheid van haar buikpijn. Moeder gebeld die mijn gevoel bevestigde van spanningsbuikpijn als ze iets lastig vond. Moeder vond haar af en toe zelfs als een “wrak” er uit zien en ze zit al lange tijd niet lekker in haar vel.

Met moeder afgesproken dat ik de dag erna ook met de Kids’Skills zou beginnen. In het gesprek met L. bleek dat ze zichzelf dom vond.”Iedereen zegt altijd dat ik dom ben.” Als vaardigheid wilde ze leren om toch vragen te blijven stellen als ze het moeilijk vindt (met het risico dat andere kinderen er iets van zouden zeggen) en ze wilde zelf de naam van de vaardigheid opschrijven: Ik ben NIET DOM!. Dit schreef ze ook echt met grote letters en uitroep-tekens. Ze schaalde zichzelf in op een vervelend gevoel van 2 ½ en wilde naar de 10. Als totem koos ze een olifant en een hond en ze wilde mij en een klasgenootje als supporter om haar te helpen.

Na een week kreeg ik van moeder een mailtje:

Karin, Ik wil je het volgende nog even meegeven! Ik heb de afgelopen week gemerkt dat Lois aanzienlijk beter in haar vel zit dan de weken daarvoor!

Zelf vertelde ze ook dat het veel beter gaat in de klas.

Ik dacht dat geef ik nog even door. Het blijkt, denk ik dat je de goede weg in bent geslagen!

Prettige vakantie !

c. M. is een meisje van 7 die in groep 3 al erg depressief was, dood wilde en begeleiding had van een psycholoog. Thuis had ze vaak driftbuien en moeder kon er dan niets mee beginnen. Op school was het een eenling en voelde ze zich vaak gepest.

Hier ben ik ingestoken op haar blijde gevoel. Moeder gaf aan dat ze thuis altijd mopperde over school, niks was leuk, terwijl ze op school in mijn groep heel vrolijk was, goed meedeed, humor liet zien. Dit tegenstrijdige gedrag riep bij mij de vraag op: wat is er thuis anders dan

op school? Waarom thuis de driftbuien en op school de vrolijke meid? Dus met de vraag “wanneer voel je je wel fijn” en “wat is dan anders” kwam dit er uit: mama snapt niet wat ik bedoel en als G. (haar jongere zusje van 4) iets doet krijg ik op mijn kop. We zijn aan de slag gegaan met de vraag hoe ze zou kunnen leren niet meer zo (heftig) boos te worden op mama, en met mama te bespreken dat ze door haar zusje gepest/getriggerd wordt maar dat dat niet altijd haar schuld is. Bij de thermometer schaalde ze zich in op een 4 en wil naar een 7. En dan was dat vooral gericht op haar “blij gevoel” thuis. Na 2 weken (herfstvakantie ertussen) een nieuw gesprek gevoerd waarbij ze vertelde dat ze met moeder had gesproken over haar zus en dat moeder nu ook op haar zusje mopperde als er iets gebeurde. Ze was minder snel boos geweest maar ze vond het wel moeilijk om na de vakantie weer naar school te gaan: angst om weer gepest te worden. Dit is gelukkig niet gebeurd. De thermometer ging naar de 5.

Op 10.11.09 weer een gesprek gehad. Het ging een stuk beter. Thuis krijgt ze meer individuele aandacht zonder haar zusje en er zijn minder driftbuien. Ze was heel enthousiast en gaf aan dat ze wel naar de 6 wil. Merel is heel bescheiden en maakt voor zichzelf kleine stapjes.

d. L. Is een flinke jongen van 7 jaar, motorisch erg onhandig en overschreeuwt zijn onzekerheid (mijn interpretatie) door stoer te doen, veel te vechten, en naar andere kinderen behoorlijk lomp te reageren waardoor er veel conflicten zijn. In de klas en naar mij laat hij een lieve jongen zien die graag goed wil doen, hard kan werken als hij snapt wat hij moet doen en geniet van de aai over de bol en positieve aandacht.

Hij vroeg zelf ook een persoonlijke thermometer (met hem ook aan de slag geweest met K.S. in een groepje jongens dat altijd ruzie had met elkaar en waarbij ik steeds knokpartijen uit elkaar moest halen). Lars wilde dus ook voor hem alleen een begeleiding. Zijn probleem was dat hij niet kon werken als het “herrie” was in de klas. Zijn oplossing was om een eigen stille plek te zoeken als hij er last van had (in de hal of voor bij de juf alleen) en zo zou gaan proberen beter te werken. Hij schaalde zich in op een 3 en wilde naar de 10. Om het te vieren wilde hij graag een keer langer buiten spelen en zijn totem was een ezel (leoor).

Op 10.11.09 weer een gesprek gehad met L. Vorige week waren er nog een paar kleine aanvaringen maar al veel minder dan eerder. Het heen- en weerschriftje met de ouders werkt

ook goed maar bij dit gesprek hebben we echt zitten praten over de dingen die hij goed kan, en voor het eerst had ik een echt open gesprek met hem waarbij hij me goed aankeek en enthousiast aan het vertellen was. In eerdere gesprekken was het vaak een nerveuze houding met een draaierig lijf en zonder oogcontact. Ik heb hem hiermee gecompimenteerd en je zag hem groeien. Hij wilde er 1 sticker bij naar de 4 en is daarmee heel bescheiden geweest. Maar daarmee is hij zich wel bewust geworden dat er nog een lange weg te gaan is maar dat elk stapje (hoe klein dan ook) een vooruitgang is.

e. S. is een fragiele blonde jongen die vaak met wallen onder zijn ogen door de klas loopt. Hij heeft een zeer kwetsbare uitstraling (mijn interpretatie) en voelt zich vaak bedreigd, gepest en wordt uitgelokt (zegt hij, wat m.i. ook gebeurd). Hij reageert daar heel heftig op en begint meteen te schoppen en om zich heen te slaan (in groep 3 begon hij meteen te huilen).

Met moeder besproken en ook thuis zijn er begeleidingen in de richting van: tel eerst tot 10 als je boos wordt of loop gewoon weg, of naar de juf. Maar dat was heel moeilijk voor S. en zijn lont bleek steeds korter dan hij met tellen kon voorkomen. Ik ben eerst met hem individueel aan de slag gegaan met Kids'Skills en in overleg met hem ook met het hele groepje jongens wat hem zo triggert. Hij schaalde zijn gevoel in op een 4 en wilde naar de 10. Een flinke sprong. Het groepje schaalde zich (gemiddelde van 6 meningen) in op een 5 en wilde ook naar de 10.

Na 1 week gaf S. aan dat het al veel beter ging. Er waren nog 2 vechtpartijen geweest maar die waren al sneller opgelost dan eerst. Op 10.11.09 een uitgebreider gesprek met S. gehad en het viel me op dat hij helemaal zat te stralen. Zijn wallen waren weg, zijn ogen schitterden en hij zal glunderend te vertellen dat hij zich zo goed voelde omdat hij niet meer gepest werd. Hij vond wel dat de thermometer naar de 7 kon. Oké, prima! Het groepje is inmiddels ook van de 5 naar de 9 gestegen.

Bijlage 8 Evaluatieformulier.

t.b.v. afronding van het praktijkonderzoek van mij met betrekking tot het verbeteren van het pedagogisch klimaat op het speelplein (bovenbouw).

Beste Collega's,

Om mijn praktijkonderzoek goed te kunnen afronden heb ik ook einddata nodig waarmee ik kan meten of er verschillen zijn tussen de nulmeeting en nu. Jullie hebben in het begin van het schooljaar ook een aantal vragen beantwoord en jezelf ingeschaald op positief gedrag.

Willen jullie nu nogmaals een aantal vragen beantwoorden en jezelf nog een keer een punt geven?

Ik zet hieronder een aantal stellingen, welke je kunt aankruisen met ja, nee, of geen mening.

Stelling:	ja	nee	geen mening
Het speelpleingedrag is verbeterd:	0	0	0
Het project heeft een positief effect gehad:	0	0	0
Mijn rol als leerkracht was belangrijk	0	0	0
Kinderen moeten dit ook zonder steun kunnen	0	0	0
Ik ben actief betrokken geweest bij het project	0	0	0
Ik heb de rol van de gedragspecialist gezien	0	0	0
Ik heb ideeën voor een andere aanpak	0	0	0
Ik heb meer behoefte aan ondersteuning	0	0	0

Tot slot: geef jezelf weer een punt op de schaal van 0 tot 10 op 2 gebieden:

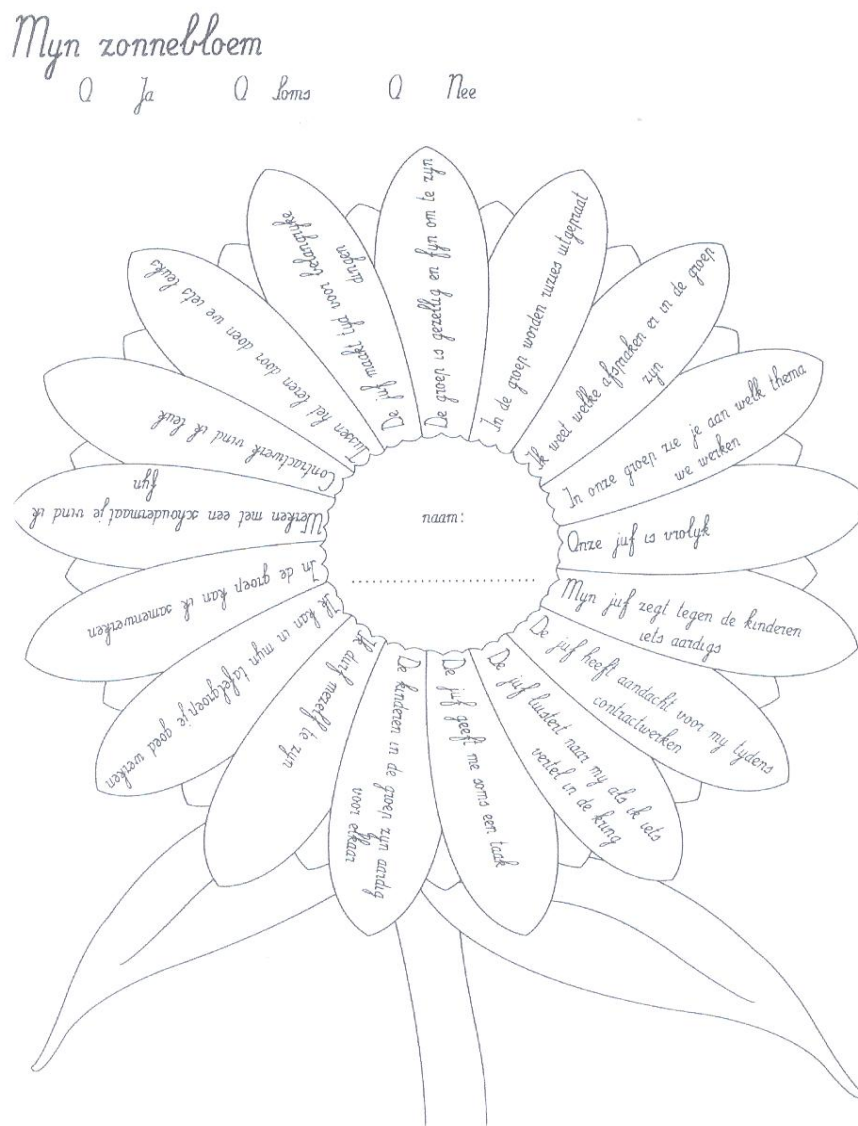
- 1. Mijn positief leerkrachtgedrag naar de kinderen_____ (punt)**
- 2. Het pedagogisch klimaat in mijn groep_____ (punt)**

Hartelijk dank voor jullie medewerking. Er komt nog een afrondend verslag voor iedereen omtrent de conclusies uit het onderzoek.

Karin.

Bijlage 9 De zonnebloem.

Deze zonnebloem is als soort van kindvriendelijke sociogram ontwikkeld door M. Oomes, Gedragsspecialist van een collega-school. Zij heeft deze in mijn groep afgenomen met de kinderen.

Marekiet Oomes 2010 ©

Bijlage 10 De 5 communicatieaxioma's volgens Watzlawick. (Vlaeminck, 2002).

1. *Het is onmogelijk om niet te communiceren.*

Alles wat je doet, ook 'niets' doen, heeft invloed. Ieder gedrag is een vorm van communicatie.

2. *Iedere communicatie bezit een inhouds- en betrekkingaspect.* Naast de inhoud van een interactie speelt ook altijd de relatie tussen de personen in de communicatie een rol. Als ik wat zeg, zeg ik iets over hoe ik wil dat de ander met mij omgaat.

3. *De aard van een betrekking is afhankelijk van de interpunctie van de interacties tussen de communicerende personen.* De zender en ontvanger interpreteren hun eigen gedrag als een reactie op dat van de ander. Een voorbeeld hiervan is een conflict waarbij er steeds heftiger op elkaar wordt gereageerd. Er wordt bijvoorbeeld boos gereageerd omdat de ander dit ook deed. Op een gegeven moment kan niemand meer vaststellen wie of wat de oorzaak van de ruzie was. Men is dan geneigd om toch een punt te noemen dat de oorzaak was van de ruzie. Dit verstoort echter de communicatie. Men heeft een keuze in de manier waarop men reageert op de ander. Dit biedt de mogelijkheid om afstand te nemen, in gesprek te blijven, de inhoud niet uit het oog te verliezen en de relatie veilig en goed te houden.

4. *Mensen communiceren zowel digitaal als analoog.* Niet alleen het gesproken woord maar ook non-verbale uitingen, zoals lachen en wegstijgen, hebben een boodschap. Deze twee moeten overeenstemmen met elkaar. Men moet dus non-verbaal ondersteunen wat men met woorden zegt.

5. *Communicatie tussen mensen is symmetrisch of complementair, afhankelijk of de relatie gebaseerd is op gelijkheid of verschil.*

In de communicatie kan er sprake zijn van het weg proberen te nemen van verschillen, er moet overeenstemming worden bereikt. Ook kan er nadruk worden gelegd op de verschillen, zodoende kan men elkaar aanvullen en tot inzichten of leren komen.